T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERİNİ YÜRÜTÜRKEN OKUL İDARELERİNDEN KAYNAKLI YAŞADIKLARI SORUNLARIN BELİRLENMESİ

YÜKSEKLİSANS TEZİ

İbrahim TANRIVERDİ

DİYARBAKIR-2023

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERİNİ YÜRÜTÜRKEN OKUL İDARELERİNDEN KAYNAKLI YAŞADIKLARI SORUNLARIN BELİRLENMESİ

HAZIRLAYAN
İbrahim TANRIVERDİ

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Nurhayat GÜNEŞ AYTAÇ

DİYARBAKIR-2023

ONAY

D.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. .../.../...

Başkan : Doç. Dr. Derya ŞAHİN ……

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Nurhayat GÜNEŞ AYTAÇ …….

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Münire Meral YAĞÇI TURAN ……

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.....
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi DÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

İbrahim TANRIVERDİ
.../.../...

ÖNSÖZ

Bir görsel sanatlar öğretmeni olarak bulunduğum çevrede yürüttüğüm derse verilen değerin ne ölçüde olduğunu gerek kendi tecrübelerim gerekse konuşma fırsatı bulduğum zümrelerimin tecrübeleri sayesinde görme şansım oldu. Tanışma fırsatı bulamadığım diğer okullardaki görsel sanatlar öğretmenlerinin bu konuda neler yaşadığını belirlemek amacı beni bu araştırmaya itti.

Sanatı öğrenmek ve öğretmek, sevdirmek, sanat eserlerini koruma bilinci oluşturmak ve sanata dair daha birçok hassas konuda öncü olmak diğer bir deyişle sanat eğitimcisi olmak benim en büyük hayalimdi. Bunu büyük emeklerle gerçekleştirdim. Tabi bu devam eden bir süreç ve bu sürecin önemli bir basamağı olan yüksek lisans eğitimimi, alana sahip çıkacak bir konuda çalışarak bitirmek istedim. Böylece öğrencilik yıllarımdan öğretmenliğe kadar geçen sürede değişmediğini tecrübe ettiğim bazı sorunların üzerine gitmeye karar verdim. Alanımızın tabiri caiz ise kanayan yarası verdiğimiz derslere "boş" veya "önemsiz" gibi yakıştırmaların yapılmasıdır. Ülkemizde sanat eğitiminin gelişim sürecine bakıldığında olumlu anlamda önemli yollar kat edilmiştir. Ancak ilk ve ortaöğretimde verilen görsel sanatlar derslerine yapılan bu yakıştırmalar sanat eğitimini insanların gözünde kıymetsizleştirmektedir. Kemikleşmiş bu düşüncelerin yıkılması sanat eğitiminin verimi açısından oldukça önemlidir.

Bu bağlamda çalışmamda, bu sorunlarla belki de en çok boğuşan kişiler olan görsel sanatlar öğretmenlerinin deneyimlerinden hareketle okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunları belirlemeye ve bunların çözüm yollarını tespit etmeye çalıştım.

Çalışmam boyunca büyük özveriyle yanımda duran, yol gösteren saygıdeğer danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Nurhayat GÜNEŞ AYTAÇ'a, uygulama aşamasında çalışmamı değerli bulup katılım sağlayan görsel sanatlar öğretmenlerine ve yine süreç boyunca destekleriyle yanımda duran annem, babam ve eşime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İbrahim TANRIVERDİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **ii**
İÇİNDEKİLER ..... **ii**
ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **v**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **vi**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **vii**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **viii**
1.GİRİŞ **1**
1.1. PROBLEM DURUMU 1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI 2
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ 3
1.4. SINIRLILIKLAR 3
1.5. VARSAYIMLAR 4
1.6. TANIMLAR 4
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR **5**
3. KURAMSAL ÇERÇEVE **8**
3.1. EĞİTİM 8
3.2. SANAT 9
3.3. GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ 11
3.3.1. Görsel Sanatlar Eğitiminin Önemi *12*
3.3.2. Görsel Sanatlar Eğitiminde Öğrenme Alanları *14*
3.3.2.1. Sanat Eleştirisi 15
3.3.2.2. Estetik 16
3.3.2.3. Sanat Tarihi 16
3.3.2.4. Uygulama 17
3.3.3.5. Müze Eğitimi (Kültürel Miras) 18
3.4. TÜRKİYE'DE SANAT EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ 19
3.4.1. Cumhuriyet Öncesi Gelişmeler *19*
3.4.2. Cumhuriyet Sonrası Gelişmeler *21*

3.5. ORTAÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI 24
3.6. OKULARDA YÖNETİM VE LİDERLİK 27
3.6.1. Yöneticilik ve Liderlik 27
3.6.2. Yönetici ve Lider Olarak Okul Müdürleri 28
4.YÖNTEM 31
4.1. ARAŞTIRMA MODELİ 31
4.2. ARAŞTIRMA SÜRECİ 32
4.3. ÇALIŞMA GRUBU 33
4.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ 35
4.4.1. Veri Toplama Yöntemi 35
4.4.2. Veri Toplama Aracı 36
4.4.3. Verilerin Toplanması 36
4.4.4. Verilerin Analizi 37
5. BULGULAR 39
5.1. ORTAÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERİNİ YÜRÜTÜRKEN OKUL İDARELERİNDEN KAYNAKLI YAŞADIKLARI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ 39
5.2. ORTAÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERİNİ YÜRÜTÜRKEN OKUL İDARELERİNDEN KAYNAKLI YAŞADIKLARI SORUNLARA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ KONUSUNDA GÖRÜŞLERİ 48
6. TARTIŞMA 55
7. SONUÇ ve ÖNERİLER 58
7.1. SONUÇLAR 58
7.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Amacına İlişkin Sonuçlar 58
7.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Amacına İlişkin Sonuçlar 59
7.2. ÖNERİLER 61
8. KAYNAKÇA 64
9. EKLER 72

ÖZET

Ortaöğretim Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Derslerini Yürütürken Okul İdarelerinden Kaynaklı Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi

(Yüksek Lisans Tezi)

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim kurumlarında görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunlara ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerine yönelik görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Mardin'in Midyat ilçesinde 8, Nusaybin ilçesinde 3 ve Dargeçit ilçesinde 1 olmak üzere ortaöğretimde görev yapan toplamda 12 görsel sanatlar öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenmiştir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak da araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun kapsam geçerliliğinin sağlanması adına 4 alan uzmanının görüşü alınmıştır. Görüşme formu, toplamda 13 sorudan oluşmakta olup her soru, hem sorun hem sorunun çözüm önerisini öğrenmeye yönelik hazırlanmıştır. Görüşmeler sonunda toplanan verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yönteme uygun olarak 2 ana tema belirlenmiştir. Birinci ana tema altında 3 tema ve bu temalar altında da 9 kategori saptanmıştır. İkinci ana tema altında ise tema yerine 6 kategori belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları, sorunlar ve çözüm önerileri olarak iki başlık altında toplanmıştır. Buna göre, görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idareleriyle atölyeler, olumsuz tavırlar, iletişim eksikliği, derse müdahale, ders programları, sanatsal etkinlikler, yarışmalar ve geziler gibi birçok ana konuda sorunlar yaşadığı belirlenmiştir. Bu sorunlara yönelik olarak da idarecilere eğitimler verilmesi, okullara maddi destek veya malzeme desteği verilmesi, üniversite sınavında bu dersten soru sorulması gibi çözüm önerileri belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Eğitim, Görsel Sanatlar Eğitimi, Okul idareleri, Yaşanan Sorunlar, Çözüm Önerileri

ABSTRACT

Determining the Problems that Secondary School Visual Arts Teachers Have Experienced While Conducting Their Lessons Due to School Administrations

(Master Thesis)

The purpose of this research is to determine the opinions of visual arts teachers who work in secondary education institutions on their issues and solutions to problems caused by school administration. The study group of the research consists of 12 visual arts teachers working in secondary education, 8 in Midyat district of Mardin, 3 in Nusaybin district and 1 in Dargeçit district in the 2021-2022 academic year. The study group was determined by purposive sampling method.

Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the research. Interview technique was used as data collection method. As a data collection tool, a semi-structured interview form prepared by the researcher was used. In order to ensure the content validity of the interview form, the opinions of 4 field experts were taken. The interview form consists of 13 questions in total, and each question is designed to learn both the problem and the solution proposal. Content analysis method was used to analyze the data collected at the end of the interviews. In accordance with this method, 2 main themes were determined. Under the first main theme, 3 themes and under these themes 9 categories were determined. Under the second main theme, 6 categories were determined instead of the theme.

The research results are grouped under two headings as problems and solutions. According to this, it has been determined that visual arts teachers have problems in many main subjects such as workshops with school administrations, negative attitudes, lack of communication, lesson intervention, curricula, artistic activities, competitions and excursions while conducting their lessons. For these problems, solutions such as providing training to administrators, providing financial support or material support to schools, and asking questions from this course in the university exam were determined.

Keywords: Education, Visual Arts Education, School administrations, Problems Experienced, Solution Suggestions

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No Tablo Adı Sayfa No

Tablo 1. Güzel Sanatların Sınıflandırılması 12
Tablo 2. Görsel Sanatlar Dersi Alana Özgü Beceriler 25
Tablo 3. 9. Sınıf Kazanım ve Sürelerinin Dağılımı 25
Tablo 4. 10. Sınıf Kazanım ve Sürelerinin Dağılımı 26
Tablo 5. 11. Sınıf Kazanım ve Sürelerinin Dağılımı 26
Tablo 6. 12. Sınıf Kazanım ve Sürelerinin Dağılımı 26
Tablo 7. İdareci Algısından Kaynaklı Sorunlar Temasına Ait Veriler 40
Tablo 8. Kültürel Bakış Açısından Kaynaklı Sorunlar Temasına Ait Veriler 45
Tablo 9. Eğitimin İşleyişinden Kaynaklı Sorunlar Temasına Ait Veriler 46
Tablo 10. Öğretmenlerin Sorunlara Çözüm Önerileri Ana Temasına Ait Veriler 48

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No Şekil Adı Sayfa No

Şekil 1. Araştırma süreci 33
Şekil 2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri 34
Şekil 3. Görüşme formu hazırlama ve uygulama süreci 37
Şekil 4. Ana temalar 39
Şekil 5. Derse dair algıların nedenleri ana temasına ait temalar ve kategoriler 40
Şekil 6. Öğretmenlerin sorunlara çözüm önerileri ana temasına ait kategoriler 48

KISALTMALAR LİSTESİ

ÇAGSEY: Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi

ÇEV: Çeviren

DBAE: Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Yöntemi (Discipline Based Art Education)

DYK: Destekleme ve Yetiştirme Kursları

ED: Editör

GSL: Güzel Sanatlar Lisesi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

OBP: Ortaöğretim Başarı Puanı

TDK: Türk Dil Kurumu

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

1.GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıklar, varsayımlar ve tanımlar açıklanmıştır.

1.1. PROBLEM DURUMU

Eğitimin okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kademeleri kişinin sağlıklı gelişimi için kritik öneme sahiptir. Fidan ve Erden (1996)'e göre kişinin gelişimi evreler halinde ilerler. Bu evreler okul sistemini de şekillendirir. 3-6 yaşlarını kapsayan ilk çocukluk dönemi okul öncesi, 6-11 yaşlarını kapsayan çocukluk dönemi ilköğretim ve 11-14 yaşlarını kapsayan ergenlik dönemi de lise yıllarına denk gelmektedir. Her dönem kendi içinde ayrı özellikler barındırdığından öğrencilerin eğitimi gelişim özelliklerine göre ayarlanmalıdır. Örneğin ilköğretimin ilk basamağında çocukların duyu organlarına hitap eden ve yaparak yaşayarak öğrenebilecekleri bir ortam sunulmalıdır.

Sözü geçen eğitim kademelerinin tamamında görsel sanatlar dersi verilmektedir. Bu durum, görsel sanatlar dersini bireyin gelişim sürecinin önemli bir parçası haline getirmektedir. Bu süreç içerisinde görsel sanatlar dersi, sanat eserlerine doğru yaklaşabilen, onların önemini bilen, onları koruyan ve bu konuda duyarlılık kazanmış, çevresindeki güzellikleri veya çirkinlikleri doğru bir estetik algı ile ayırt edebilen bireylerin yetişmesini amaçlamaktadır. Özsoy (2003)'a göre görsel sanatlar eğitimi, sadece sanatçı yetiştirmekle veya yaratıcılığı ortaya çıkarmakla ilgilenmez. Sanatı seven, sanatçının kıymetini bilen, çirkinlikten rahatsızlık duyan, araştırmacı ruha sahip, yaratıcılığı gelişmiş, eleştirel bakabilen, ince bir ruha sahip, saygılı, hoşgörü sahibi ve empati kurabilen insanlar yetiştirmeyi amaçlar.

Amaçları ve faydaları düşünüldüğünde görsel sanatlar dersinin öğrenciler için oldukça hassas bir ders olduğu söylenebilir. Bu yüzden doğru ve eksiksiz verilmesi önemlidir.

Günümüzde uygulanmakta olan Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının kâğıt üzerinde iyi bir düzeyde olduğu kabul edilebilir. Ancak toplum içinde eskiden gelen hâlen yıkılamamış düşünceler nedeniyle bazı okullarda görsel sanatlar dersi, ikinci plana

atılmaktan kurtulamamaktadır. Bazı veliler, bu ders için boşa uğraş olduğu yorumunu yapıp çocuklarının ilgilerini göz ardı edebilmektedir. Bunun yanında aynı okuldaki diğer branş öğretmenlerinin ilgisizliği, önemsiz görüşü ve buna bağlı olarak sergiledikleri olumsuz davranışlar gözlenebilmektedir. Ayrıca okul yöneticileri, görsel sanatlar dersi hakkında olumsuz düşüncelere sahip olabilmekte ve bu derse karşı üzücü yaklaşımlar sergileyebilmektedirler. Bahsedilen yanlış tutumlardan etkilenen öğrencilerde de bu derse karşı ilgisizlik ve değersiz görme davranışları gözlenebilmektedir. Bu şekilde eğitim ve öğretimin tüm paydaşlarının olumsuz düşünce ve davranışlarıyla karşılaşan görsel sanatlar öğretmenleri, motivasyon düşüklüğü yaşayabilmekte dolayısıyla bu durum dersin verimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. İlgili araştırmalar başlığı altında sunulan çalışmalar incelendiğinde bu sorunların büyük oranda devam ettiği görülmektedir.

Ülkemizde her yıl lise veya üniversiteye geçişte yapılan sınavlara harcanan yoğun enerji nedeniyle öğrenci ve öğretmenlerde sanata karşı ilgisizlik ve isteksizlik davranışları gözlenmektedir. Bunun yanında sanat eğitiminin malzeme ve mekân kısıtlılığı, veli, öğretmen ve yöneticilerin olumsuz davranışları, sadece yeteneğe önem verme, gibi birçok sorundan muzdarip olduğu söylenebilir (Kırışoğlu, 1991).

Bu noktada okul içinde en yetkili isimler olan idarecilerin öğretmenin yanında durması, yaşanan sorunlara çözümler üretmesi, iletişime açık olması ve ders için doğan ihtiyaçları gidermede destek olması gibi güven verici tavırları öğretmende motivasyon artışını ve buna bağlı olarak derslerin amaçlarına ulaşmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Bu nedenle idarecilerin görsel sanatlar dersine yönelik olumsuz davranışlarının tespit edilmesi ve bunlara çözüm önerilerinin getirilmesi önemlidir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada temel amaç, ortaöğretim kurumlarında görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunlara ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerine yönelik görüşlerini belirlemektir. Bu temel amaç kapsamında ayrıntılı bulgulara ulaşmak için yararlanılan alt amaçlar şunlardır:

1. Ortaöğretim görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. Ortaöğretim görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerilerine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Günümüzde birçok okulda tükenmişlik veya motivasyon eksikliği yaşayan öğretmen veya öğretmenler görülebilmektedir. Bunun birçok sebebi olabilir. Bu sebeplerden biri kuşkusuz bazı okul idarelerinin yanlış tutum ve davranışlarıdır. Bu yanlış davranışlara bağlı olarak öğretmenlerde oluşan isteksizlik, eğitim kalitesine zarar verebilmektedir. Çünkü işini severek, isteyerek yapmak her işte olduğu gibi eğitimde de başarıyı getirmektedir.

Okul idarelerinin davranışları nedeniyle sorunların yaşandığı branşlardan biri de görsel sanatlardır. Bazı okul idarelerinin bu dersi önemsiz görerek gereken ilgiyi göstermemesi, öğretmenleri olumsuz etkileyebilmekte ve derslerini yürütürken verimli olmalarının önüne geçebilmektedir.

Oysaki sanat eğitiminin önemli ve gerekli oluşu konusunda ortak bir görüş mevcuttur. Konu ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalar da bu görüşün doğruluğunu kanıtlamaktadır. Çünkü sanat eğitimi kültürün devamlılığını sağlar, öğrencilerde özgüveni arttırır, tartışma becerisi ve yaratıcılığı geliştirir. Öyleyse sanat eğitimcilerinin moral ve motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyen faktörlerin ortadan kalkması eğitimin kalitesi açısından önemlidir (Gökay ve Özdemir, 2010).

Görsel sanatlar dersine ilgisiz, amaç ve kapsamına hâkim olmayan, olumsuz düşüncelere sahip olan idarecilerin soruna dönüşebilecek davranışlar sergilemeleri muhtemeldir. Bu davranışların tespiti ve bunlara çözüm önerilerinin getirilmesi konu ile ilgili atılabilecek adımlarda rehber olması adına önemlidir. Araştırmanın bu açıdan literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca benzer çalışmaların devamı için de örnek teşkil edeceği söylenebilir.

1.4. SINIRLILIKLAR

Bu çalışma, 2021-2022 eğitim öğretim yılı içerisinde Mardin'in Midyat, Dargeçit ve Nusaybin ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'na bağlı ortaöğretim kurumlarında görev yapan ve görüşme formundaki soruları cevaplandıran 12 görsel sanatlar öğretmeninin görüşleriyle sınırlıdır.

1.5. VARSAYIMLAR

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan sorulara içten cevaplar verdiği ve cevaplarda objektif olduğu varsayılmıştır.

1.6. TANIMLAR

Eğitim: Belli bir amaç doğrultusunda planlı veya plansız şekilde gerçekleşip kişide kalıcı davranış değişikliği oluşturan ve kişinin doğumundan ölümüne kadar devam eden bir süreçtir (Ayas, 2021).

Estetik Algı: Bireyin, objelerin veya olguların kendisinde yarattığı hazzı fark etme becerisidir (Tuna, 2007).

Motivasyon: Kişiyi belli bir amaç için harekete geçiren ve o hareketin devamlılığını sağlayan güce denir. Bu güçle kişi, işini daha istekli yürütür (Yapar, 2005).

Müze: Sanata, kültüre, bilime, insana dair her türlü ürünleri bir araya getiren ve bunları koruma altına alıp sergileyen, geçmiş ve geleceği birbirine bağlayan, eğitim amacı taşıyan, bireyleri bilgilendirirken hoş vakit geçirmelerini sağlayan ve kâr amacı olmayan kurumlardır (Buyurgan ve Mercin, 2010).

Ortaöğretim: Ortaokul veya imam-hatip ortaokulundan sonra gelen ve 4 yıl süren eğitim ve öğretim seviyesinin genel adıdır (MEB, 2013).

Şûra: Bir alanla ilgili olarak oluşturulan danışma kurulu (TDK, 2022).

Yaratıcılık: İngilizce karşılığı creativity olan yaratıcılık, Latince creare sözcüğünden gelmektedir. Creare, doğurmak, yaratmak, meydana getirmek anlamlarına gelmektedir. Ayrıca bilinen şeylerden yeni bir şey çıkarmak veya sorunlara yeni çözüm yollan bulmak şeklinde tanımlanabilir (San, 2004).

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırmanın konusuyla doğrudan veya dolaylı ilgisi olan çalışmalar incelenerek aşağıda sunulmuştur.

Cömert (2019), "Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Problemler ve Çözüm Önerileri" isimli çalışmasında verileri 2018-2019 eğitim öğretim yılında Niğde il merkezindeki 15 ortaokulda görev yapan 16 görsel sanatlar öğretmenine uyguladığı 5 soruluk görüşme formu ile toplamıştır. Araştırma sonuçlarına göre sınıfların kalabalık oluşu, ders saatinin azlığı, atölye ve malzeme sıkıntısı ve görsel sanatlar dersini önemsiz bulan velilerin olumsuz yaklaşımları öne çıkan sorunlar olmuştur. Araştırmada, görsel sanatlar dersinin sınıflar yerine atölyelerde yürütülmesi, yetenekli öğrenciler için farkındalık oluşturulması, kursların açılması, idarelerin öğretmenleri ödüllendirerek teşvik etmesi ve öğretmenlerin derslerini değerli görmesi gerektiği önerileri sunulmuştur.

Yavuncu (2017), "Sanat Eğitimcilerine Göre Okul İdarecilerinin Sanat Eğitimi Derslerine Yönelik Tutumları" adlı araştırmasını ortaokullarda görev yapan %52,2'si görsel sanatlar, %47,8'i müzik olmak üzere toplamda 92 sanat eğitimcisinin katılımıyla gerçekleştirmiştir. Bu şekilde müzik ve görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin ortak sorunları belirlenmiştir. Araştırmanın verileri, toplamda 25 sorudan oluşan anket formu ile toplanmıştır. Araştırmada, okul idarelerinin mekân ve malzeme temini konusunda yetersiz olduğu ancak sebebinin maddi imkânsızlıklar olduğu, idarelerin sanat eğitimcilerinin sorunlarını çözme konusunda yetersiz olduğu, sanat eğitimcilerinin sorunlarını idarelerle paylaşamadıkları ve idarelerin ilgi, destek, bakış açısı, ödüllendirme, değer verme, sahip çıkma gibi daha birçok konuda yetersiz kaldığı sonuçlarına varılmıştır.

Orğun (2016), "Ortaöğretim Kurumlarında Görsel Sanatlar Eğitiminin Yapıldığı Fiziki Mekânların Değerlendirilmesi (Van İli Örneği)" isimli çalışmasında, Van'ın üç ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarında atölyelerin olup olmadığını ve mevcut atölyelerin durumlarını 16 okul üzerinden tespit etmeye çalışmıştır. Çalışmada toplam 200 öğrenciye 25 soruluk anket uygulanmıştır. Okulların 6 tanesinde görsel sanatlar dersinin olmadığı, 2 tanesinde atölye olmadığı ve 8 tanesinde atölye olduğu tespit edilmiştir.

Atölyesi olan ve olmayan okullara ayrı anketler uygulanmıştır. Araştırmada, atölyenin olmaması ve atölye olan okullarda da yeterli donanımın olmaması görsel sanatlar dersinin amaçlarına ulaşmasına engel olduğu ayrıca okul idareleri ve ailelerin konuya ilgisiz ve duyarsız olmalarının da sorunu ileriye taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Arslan (2015), "İstanbul'da Bulunan Ortaokul Kurumlarında Görev Yapan Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Mobbing (Yıldırma) Yaşama Düzeyleri ile Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi" adlı araştırmasında 2014-2015 eğitim öğretim yılında İstanbul'un 14 ilçesinde yer alan özel ve resmi ortaokullarda görev yapan 145 görsel sanatlar öğretmenine olumsuz davranışlar ve örgütsel bağlılık ölçeklerini uygulamıştır. Araştırma sonucunda mobbinge uğrayan görsel sanatlar öğretmenleri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca olumsuz davranışları yaşayan görsel sanatlar öğretmenlerinin olumsuz davranışlar arttıkça işlerine bağlılıkları, örgütleriyle özdeşleşmeleri ve örgütü içselleştirmelerinde azalma olacağı belirtilmiştir. Bu noktada okul yöneticilerine, çalışanlarla empati kurmaları, sosyal ilişkilerini geliştirmeleri, okulda demokratik bir ortam yaratmaları, ikili ilişkilerde resmi olmaları bunun yanında çalışma ahlakına dikkat etmeleri önerilmiştir.

Göçmen (2014), "Görsel Sanatlar Ders Amaçlarının Gerçekleşmesinde Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi: Ankara İli Gölbaşı İlçesi Örneği" isimli araştırmasını Ankara'nın Gölbaşı ilçesinde görev yapan 32 görsel sanatlar öğretmeninin katılımıyla gerçekleştirmiştir. Veriler, 62 sorudan oluşan anket ile toplanmıştır. Bu şekilde görsel sanatlar öğretmenlerinin yaşadığı sorunlar tespit edilip bu sorunlara çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda sanat eğitiminin önemi konusunda mevcut bilinç düzeyinin düşük olduğu, okul yönetimleri, veliler, diğer branş öğretmenleri ve müfettişlerin olumsuz tutumları, demirbaş malzemelerin temini konusunda yaşanan aksaklıklar ve mevcut programda eksikler olduğu tespit edilmiştir. Sorunlara 25 maddelik çözüm önerisi sunulmuştur.

Yeşilyurt (2009), "İlköğretim Okullarındaki İkinci Kademe Görsel Sanatlar Dersi Programının İşlenişinde Karşılaşılan Temel Sorunlar" isimli çalışmasını, 2008-2009 eğitim öğretim yılında iki aşamada gerçekleştirmiştir. Birinci aşamada 25 görsel sanatlar öğretmenine yarı yapılandırılmış görüşme formu, ikinci aşamada Çanakkale il merkezinde yer alan ilköğretim okullarda görevli görsel sanatlar öğretmenlerine anket uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında sınıfların kalabalık oluşu ve ders saatinin azlığı, mekân

ve malzeme sıkıntısı, programdan kaynaklı sorunlar ve velilerin olumsuz tavırları öne çıkan sorunlardır.

Deniz (2004), "Öğretmenlerin Resim Eğitiminin Sorunlarına Yaklaşımları" isimli araştırmasını Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde resim eğitiminin okul, yönetim, aile, bakanlık gibi eğitimin tüm paydaşlarından kaynaklı sorunlarını resim öğretmenleri aracılığıyla tespit etmek amacıyla yapmıştır. Toplamda 37 öğretmenin katıldığı araştırma, 45 soruluk anketle yürütülmüş elde edilen veriler incelendikten sonra mevcut sorunların tüm paydaşlardan kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunlar, okul yönetiminin ilgisiz ve bilgisizliği, ailelerin dersi gereksiz uğraş olarak görmesi, atölyelerin yetersizliği, programdan kaynaklı sorunlar ve bakanlığın ilgisiz kalması olarak sıralanmıştır.

Ünalan (1999), "İlköğretim Okullarında Resim-İş Dersi Öğretmelerinin Karşılaştıkları Problemler" isimli araştırmasında, dönemin ilköğretim okullarında görev yapan resim öğretmenlerinin yaşadıkları sorunları tespit etmeye çalışmıştır. Ayrıca tespit edilen sorunlara çözüm önerileri de getirmeye çalışmıştır. Çalışmaya Eskişehir merkezinde yer alan 36 okuldan 50 resim öğretmeni katılmıştır. Veriler, 42 sorudan oluşan anket ile toplanmıştır. Çalışma sonucunda, hizmet içi eğitimlerin yetersizliği, okul idarelerinin, diğer branş öğretmenlerinin ve ailelerin olumsuz yaklaşımları, atölyenin olmaması veya olanların da yetersiz kalması ve mevcut programın olumsuz yanları gibi sorunlar öne çıkmıştır.

3. KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. EĞİTİM

Eğitim kavramı oldukça geniş bir anlam taşıdığından konunun uzmanları tarafından birbirinden farklı tanımlamaların yapıldığını görebiliriz. Örneğin Şişman (2012)'a göre eğitim kavramı günümüzde az kullanılan maarif, tedris, irfan gibi kavramları da kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Gürsel (2003)'e göre de raslantıya yer olmadan planlı değişmeler içeren eğitim, toplumun beklentileri dikkate alınarak bireyin davranışlarında yaparak yaşayarak değişiklikler oluşturma sürecidir. Bu anlamda eğitime herkesçe kabul görecek ve değişmeyecek bir tanım getirmenin zor olduğu söylenebilir.

Eğitimin birçok paydaşı vardır. Aile, okul, arkadaş çevresi, televizyon, sosyal medya, bilgisayar oyunları yani bireyin çevresindeki hemen hemen her şey eğitimine katkıda bulunmaktadır. Okul, eğitimin ayrı bir tarafındadır. Çünkü okullarda verilen eğitimin amaçlarına ulaşma şekli planlıdır. Burada bireye kazandırılacak davranışlar belli bir program dâhilinde belirlenir ve belli bir süre içerisinde kazandırılmaya çalışılır. Buna formal eğitim denilmektedir. Eğitimin diğer tarafında ise okul dışındaki paydaşlar durur. Burada plan, program yoktur. Kişi çevresiyle etkileşime girer bunun sonucunda kazanacağı davranışları kapsayan eğitim türü de informal eğitim diye adlandırılmaktadır (Erden, 2011).

Formal ve İnformal eğitim arasında keskin bir çizgi yoktur. İki eğitim türü de bir arada olabilmektedir. Okula giden öğrenci, bir yandan programdaki eğitimi alırken diğer taraftan arkadaşlarıyla etkileşimi ile informal eğitim alır. Formal eğitimde tamamen toplumun iyi saydığı davranışları kazandırma gayesi vardır. Ancak İnformal eğitimde kişi olumlu davranışlar kazanırken bulunduğu çevreye göre bazen de olumsuz davranışlar kazanabilmektedir. Arkadaşları sigara içen çocuğun sigara içmeye başlaması buna örnek verilebilir (Fidan ve Erden, 1996).

Çok yönlü bir kavram olan eğitimin kültürel mirası sonraki kuşaklara aktarma, öğrencinin toplumsallaşmasını sağlama ve ülkeye kalifiye eleman yetiştirme gibi açık işlevlerinin yanında yaşam şartlarını iyileştirme, işsizlik oranını düşürme ve toplumda suç oranını azaltma gibi gizli işlevleri vardır (Aydoğan, 2009).

3.2. SANAT

Sabit bir anlayışa sahip olmayan sanat, kapsamı net bir şekilde çizilemeyen bir alandır. Bu yüzden eğitim kavramı gibi hakkında onlarca farklı tanım görmek mümkündür. Bu tanımlamaların bazen birbirine ters düştüğü, bazen de birbirini tamamladığı görülmektedir. Ancak sanatın birçok dalında ortaya konan eserlerin ortak özelliği hepsinde bir beğenilme isteği olmasıdır. Buradan hareketle sanatın hoşa giden eserler üretme gayreti olduğunu söylemek yanlış olmaz (Ersoy, 2002).

Bununla birlikte getirilen her tanım sanatın bir köşesinden tutmakta ancak ne olduğunu tamamen karşılamamaktadır. Buna neden olarak da sanatın sürekli eklenen yeni düşüncelerle beslenmesi ve var olan anlayışların da değişmesi veya gelişmesi gösterilebilir. Örneğin günümüz sanat eserlerine baktığımızda bir beğenilme kaygısı olabilir. Ancak hepsinde güzellik veya hoşa gitme kaygısı olup olmadığı tartışmaya açık bir konudur.

Freeland (2008)'e göre son yıllarda sanat eserlerine dehşet verici temalar yerleşmiştir. Ceset ve kafası kesik hayvan fotoğrafları, çürümüş etlerden heykeller veya kan kullanan performans sanatçıları bunlara örneklerdir. Bunların güzel olarak nitelendirilmesi pek mümkün değildir. Elbette sanatın sadece güzelliği esas alan eserleri kapsaması gerekmemektedir. Bunların yanısıra çirkin ve rahatsız edici eserler de sanatın içerisinde yer bulabilmektedir. Zira sanatta tarih boyunca sürekli bir değişişim görmek mümkündür. Sanatçılarda hep farklı olma, özgün ve yeni eserler ortaya koyma telaşı vardır. Bu da sanata büyük bir zenginlik katmakta ona sonsuzluğun kapısını açmaktadır (Turani, 2009).

Baktığımızda sanata bir tanım getirilmesini doğru bulmayan uzmanlar da vardır. Cömert (2013)'e göre sanatın tanımını yapmak boşa uğraştır. Çünkü sanatın özelliği tanımı reddeder. Sanat hep aynı kalmaz. Sanat yapılır ve yapıldıktan sonra bir şeydir. Sanatın ne olduğu sorusuna cevap vermeyi düşünmek kural koyucu bir tavırdır. Bu da sanata saygısızlıktır.

Bir tanımı olsun veya olmasın sanat hayatımızın ortasındadır. Gözün gördüğü, kulağın işittiği, elin dokunduğu her şeyde sanatın izini görmek mümkündür. Çünkü sanat insan elinden çıkmakta, insanın duygularını yansıtmak ve insana hizmet etmektedir. İnsanın olduğu her yerde sanat da vardır.

Araştırmalar gösteriyor ki yazı icat edilmeden önce sanat vardı. Yani insanlar kendilerini ifade etmeyi yazıdan önce sanatla yapmışlardır. Sanatçı, uzun uzun anlatılabilecek şeyi bir resimle anlatabilmektedir (Mülayim, 1994).

Sanatın bir dili vardır. Yaşam içinde konuşarak anlatılamayacak birçok duyguya da tercümandır. Bu nedenle evrenseldir. Çağımızın ve kültürümüzün dışında bir sanatçıya ait esere bugün hayranlıkla bakıp sanatçının yansıttığı duyguları hissedebiliyor olmamız bunun göstergesidir.

Sanatçı, gördüğünü zihinsel süzgecinden geçirir. Gördüğüne kendi yorumunu katarak eserlerini oluşturur. Aynı manzaraya bakan çok sayıda ressamın aynı eserler oluşturmaması bunun kanıtıdır. Her ressam kendi ruhundan bir şeyler katar. Bu yüzden aynı manzara, her eserde farklı duygular uyandırabilir (Berk, 1972).

Sanat eserlerinde faydalı olma, maddi ihtiyaçları giderme gayesi yoktur. Bunun yerine hayran olma, haz verme gibi ruha hitap etme durumu vardır. Sanat eseri önce sanatçısına sonra seyircisine huzur ve mutluluk getirebilir. Elinde olmayan bu nedenle onu mutsuz eden şeyleri resmeden sanatçı yaşayamadığı mutluluğu eserlerinde görüp mutlu olabilmektedir. Bu durumu söz konusu eseri seyreden sanatsever de yaşayabilmektedir. Mutsuz bir anında bir şiir, beste veya resimle mutlu olduğumuz anlar yok değil (Yetkin, 1962).

Sanat, içerisinde yaşadığı toplumdan etkilenmekte ve ona göre şekil almaktadır. İnsana dair olan olumlu veya olumsuz her şeyle ilgilenmektedir. Bu nedenle insani duyguların hepsini yansıtmaktadır. Sanat, insan gibi bazen doğru bazen yanlış, bazen korkak bazen cesur veya siniktir (Baynes, 2008). Bu yönüyle sanat, kültürü de yansıtmaktadır. Çünkü sanat eserini oluşturan sanatçı da toplumdan dolayısıyla kültürden etkilenmekte ve eserlerini bu etkiyle oluşturmaktadır. Kültürün izleri sanat eserlerinde görülebilmektedir. Sanat, kültürün sonraki kuşaklara aktarılmasında önemli bir rol üstlenmiştir.

Turani (1979)'ye göre sanat eserleri ulusların varlığının kanıtıdır. Tarihte zengin sanat kültürüne sahip toplumlar, olmayan toplumlara göre daima önde olmuşlardır. Bu açıdan eksik olan toplumların egemen toplum olamama nedenleri de budur. Bu zenginliğe sahip olmak uzun yıllar aldığından sanatçı ve sanat eserleri toplum için önemli değerlerdir.

3.3. GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ

Görsel sanatlar eğitimi ve sanat eğitimi kavramlarının günümüzde aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Esasen sanat eğitimi kavramının daha geniş bir anlam taşıması gerekiyorken ortada bir isim verme sorunu yaşandığından ikisi de aynı anlamda kullanılmaktadır.

Buyurgan ve Buyurgan (2012)'a göre görsel sanatların okul öncesinden üniversiteye kadar olan eğitim ve öğretimiyle ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalara görsel sanatlar eğitimi veya sadece sanat eğitimi denilmektedir.

Özsoy ve Alakuş (2017)'a göre edebiyat, müzik, tiyatro gibi sanatların eğitiminde bir isim verme sorunu yoktur. Tiyatro eğitimi, edebiyat eğitimi veya müzik eğitimi şeklindeki isimlendirmeler gayet açık ve herhangi bir sorun teşkil etmemektedir. Ancak görsel sanatlar gibi bünyesinde birçok sanatı barındıran bir alana resim iş eğitimi demek tam bir karşılama sayılmamaktadır. Bu nedenle sanat eğitimi isimlendirmesi daha doğrudur.

Bu isimlendirme sorununun da zamanla ortadan kalkacağı düşünülmektedir. Her ne kadar görsel sanatlar dersine toplum içinde bazı kesimlerce halen resim dersi olarak hitap ediliyor olsa da 2006-2007 eğitim öğretim yılı itibariyle geçerli olmak üzere oluşturulan öğretim programıyla dersin ismi resim iş yerine görsel sanatlar olarak değiştirilmiştir. Bu konuyla ilgili karar, Talim Terbiye Kurulu'nun 11.09.2006 tarih ve 351 sayılı toplantısında alınmıştır. Karardan sonra 1-8. sınıflarda uygulanan İlköğretim Resim İş Öğretim Programı, yürürlülükten kademeli olarak kaldırılmıştır. Ayrıca öğretmenlere yönelik bir kılavuz kitabın hazırlanıp dağıtılması da kararlaştırılmıştır (MEB, 2006).

Bu gelişme, belirtilen soruna çözüm olması adına önemli bir adım olmuştur. Tabi aynı sıkıntı yükseköğretimde devam etmektedir. Üniversitelerin resim iş eğitimi anabilim dallarından mezun olan öğretmenler görsel sanatlar öğretmeni olarak göreve başlamaktadır.

Tablo 1. Güzel Sanatların Sınıflandırılması (MEB, 2021).

Görsel Sanatlar (Plastik Sanatlar)	**İşitsel Sanatlar (Fonetik Sanatlar)**	**Karma Sanatlar**
Resim	Müzik	Tiyatro
Heykel	Edebiyat	Sinema
Mimari		Opera
Fotoğraf		Bale

Güzel sanatların geleneksel sınıflandırılmasının gösterildiği Tablo 1, görsel sanatlar eğitiminin kapsamını bize daha net göstermektedir. Görsel sanatlar eğitimi resim, heykel, mimari, fotoğraf ve bunlara eklenebilecek grafik tasarım, ebru, tezhip, minyatür gibi çok sayıda sanat alanını içine almaktadır. Bu sanatların her birine değinildiği düşünülünce bu alanda verilen eğitimin kapsamının da ne kadar geniş olduğu anlaşılmaktadır.

Sanat eğitimi, görsel sanatların her birinin eğitimi ve öğretimini yaparken uygulama çalışmaları, sanat eserlerini inceleme ve eleştirme, sanat tarihi ve estetik alanlarını kapsamaktadır. Bunlar yanında derste kullanılan malzemeler, düzen, uygulanan program ve doğru değerlendirme yöntemleri de sanat eğitiminin içerisindedir. Sanat eğitimi, tüm bunlar yürütülürken diğer bilim dallarıyla da ilişki kurmaktadır. Bu sayede sorulara çözümler üretmektedir (Kırışoğlu, 2005).

3.3.1. Görsel Sanatlar Eğitiminin Önemi

İnsan çok yönlü bir canlıdır. Bu nedenle büyüyüp gelişirken ona verilen eğitimin de çok yönlü olması gerekmektedir. Kendini bu şekilde geliştirmiş insanlar, toplumların gelişmesinde de faydalı birer birey olmaktadır. Böyle insanların yetişmesinde sanat eğitiminin etkisi çoktur. Çünkü sanat eğitimi, bireyi ileriye taşıyan niteliklerin ortaya çıkmasını amaçlayan bir süreçtir (Eliri, 2021).

Çağlayan (2014)'a göre farklı bakabilen, algısı gelişmiş, toplumsal değerlerine saygılı, estetik algısı ve yaratıcılığı gelişmiş insanlar sanat eğitimi ile yetişebilmektedir. Toplumda bu özelliklere herkesin sahip olması istenir. Bu nedenle sanat eğitimi, herkese hitap etmektedir.

Sanat eğitiminin amacının yetenekli insanları keşfedip bunları sanatçı olarak yetiştirmek olmadığı bilinmelidir. Kişiler yetenekli olsun veya olmasın amaç, sanatı seven,

eski ve yeni sanat eserlerini anlayan, değerlendirebilen bireyler yetiştirmektir. İnsanın bir bütün olarak gelişimi için yaratıcılığını ve üretkenliğini geliştirmektir (San, 1979).

Sanat eğitimcisinin nitelikli ürünler ortaya koyabilen öğrencilerin yeteneğine sahip çıkması da önemlidir. Ancak her çocuk elbette ileride sanatçı olmayacaktır. Bu nedenle verilen eğitimin amacı ilgili öğrencinin ya sanatçı ya da sanattan anlayan onu özümsemiş bir birey olarak yetiştirilmesi olmalıdır. Diğer bir deyişle sanat eğitimi, sanatı üreten ve tüketenlerin eğitimidir (Ünver, 2011).

Yaratıcı çocuklar yetiştirmeye en elverişli eğitim, sanat eğitimidir. Görmeyi, işitmeyi, tatmayı ve dokunmayı öğretmek sanat eğitiminin önemli amaçlarından biridir. Bu sayede birey, çevresini iyi algılayıp onu biçimlendirebilir (San, 2004).

Eğitimde bireyin ilgi ve yeteneklerinin farkında olması yani kendini tanıması sürecin verimliliği açısından önemlidir. Kıratlı (2011)'ya göre görsel sanatlar eğitimi sayesinde kişi kendini tanıma fırsatı bulmaktadır. Bu sayede görsel sanatlar eğitimi diğer eğitim süreçlerini de olumlu etkilemektedir. Şahin ve Yağçı (2012)'ya göre sanat eğitimi, kişinin kendini tanımasına fırsat vermesinin yanında toplumunu, çevresini ve kültürünü de tanımasına imkan vermektedir.

Görsel sanatlar eğitimi toplumdaki her bireye verilebilir. Ancak gençler ve çocukların alacağı sanat eğitimi daha çok önemsenir. Çünkü küçük yaşta alınan iyi sanat eğitimi estetik duyarlılık kazanma açısından önemlidir. Bu duyarlılık kişinin hem çevresi hem davranışlarını güzelleştirir (Buyurgan ve Mercin, 2010).

Sanat eğitimi bireyin hayal gücünü geliştirirken kurduğu hayalleri gerçeğe dönüştürme becerisini de geliştirir. Günümüz eğitim sistemleri, uluslararası alanda girişimlerde bulunabilen, kültürlü, sanatı seven ve sanatsel etkinliklerde bulunan, yaratıcılığı ve eleştirel düşünme becerisi gelişmiş insanlar yetiştirme gayesindedir. Belirtilen tüm özellikleri kazandırma çabası içinde olan sanat eğitimi, genel eğitim içinde bu nedenle önemli bir yerdedir (Özsoy, Mamur, Güntay, Saribaş ve Karagöz, 2019).

Sanat eğitiminin faydalarıdan biri de öz güveni arttırmasıdır. Çevresinde gördüklerini ve hayal ettiklerini kağıda döken çocuk, bu sayede gözlem gücünü arttırmaktadır. Yaptığı çalışmalar, çözümleme, karşılaştırma, eleştirme yeteneklerini geliştirdiğinden çocuğun kendine güven duygusu da güçlenmektedir (Ayaydın, 2013).

Teknolojinin gelişmesiyle neredeyse baktığımız her yer görsellerle dolmuş durumdadır. Bu görseller belli bir amaç doğrultusunda oluşturulduğundan her biri açık veya gizli mesajlar taşımaktadır. Bu görsellerin taşıdığı mesajları doğru okumak önemlidir. Bunların çocuklar üzerinde bırakabileceği olumsuz etkilerin önüne geçebilmek için iyi bir görsel okuryazarlığa ve eleştirel düşünceye ihtiyaç vardır. Görsellere bu şekilde yaklaşmayı öğreten sanat eğitiminin önemi bu noktada gözler önündedir (Mamur, 2015).

Sanat eğitimi çocuğun bedensel gelişimine de olumlu katkılarda bulunmaktadır. Özellikle küçük yaşlarda verilen sanat eğitimi, çocukların kas gelişimine faydalı olabilmektedir. Çizim yapan çocuğun omuzlarından parmak uçlarına kadar tüm kasları çalıştığı için onları güçlendirebilmektedir. Sanatsal etkinliğe göre neredeyse tüm kaslarının çalışması sağlanabilmektedir. Bu da çocuğun eğlenerek fiziksel gelişim hızını arttırması anlamına gelmektedir (Ayaydın, 2010).

Kültürel miraslar her toplum için büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle toplumdaki tüm bireylerin bunlar hakkında bilgi sahibi olması ve onları koruma bilincinde olması gerekmektedir. Çünkü kültürel miraslar ancak bu şekilde sonraki kuşaklara aktarılabilir. İşte bu bilinci topluma kazandıran da sanat eğitimidir (Genç, 2019).

3.3.2. Görsel Sanatlar Eğitiminde Öğrenme Alanları

Günümüzde okullarımızda verilen sanat eğitimine baktığımızda hazırlanmış programlarda Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Yöntemi (Discipline Based Art Education DBAE) ya da diğer adıyla Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yönteminin (ÇAGSEY) esas alındığı görülmektedir.

Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Yöntemi, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1982 yılında Getty Güzel Sanatlar Eğitim Merkezi tarafından geliştirilmiş olup dört disiplinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Bunlar sanat eleştirisi, estetik, sanat tarihi ve uygulamadır (Özsoy ve Şahan, 2009). Bu yöntemde sadece uygulama çalışmalarıyla ilgilenilmemektedir. Yani sanat eğitiminin sadece yetenekli öğrenciler için değil tüm öğrenciler için var olduğu savunulmaktadır. Eksiklikleri fark edildikçe geliştirilmeye devam edilen bu yöntemle öğrencilerin çok yönlü geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Özsoy ve Alakuş, 2017).

Türkiye'de 1994-97 yılları arasında yürütülen YÖK-Dünya Bankası Milli Eğitim Geliştirme Projesi ile Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi hazırlanmıştır. Bu yöntemle

birbirini tamamlayıcı nitelikte sanat tarihi, sanat eleştirisi, uygulama ve eleştiri alanları oluşturulmuştur (Mamur, 2004).

Artut (2004)'a göre sanat eğitimi, sadece teorik bilgilerin verildiği veya sadece uygulamalara ağırlık verilen bir eğitim değildir. Uygulama çalışmaları üzerinden yürüyen bir sanat eğitimi anlayışı yetenekli öğrenciler dışında diğer öğrenciler için anlamsızlaşacaktır. Sanat eğitiminin amacına ulaşması isteniliyorsa estetik, sanat tarihi, uygulama ve eleştiri alanlarının bir arada kullanılması önemlidir.

Kırışoğlu (1991)'na göre sanat eğitiminin uygulama etkinliklerinden ibaret olduğu yanlış inanışı uzun yıllar hâkim olmuştur. Çocukta yaratıcılığı geliştiren, kendini tanımasını sağlayan da uygulama çalışmaları olduğu söylenmiştir. Öyle ki estetik duyarlılık, eleştirel düşünme gibi yönlerin de bu şekilde gelişeceği bile düşünülmüştür. Oysa tüm bunların tek disiplinle kazanılması mümkün değildir. Sanat eğitiminde uygulamaların yanında çocuk, sanat tarihi, eleştiriyi ve estetik alanlarında da bilgilenmeli ve deneyim kazanmalıdır.

3.3.2.1. Sanat Eleştirisi

Bir yazı türü olan eleştiri, sanata ve sanatçıya bağlı olan bir alandır. Bir sanat eserini tanıtmak, açıklamak, sınıflandırmak ve değerlendirmek eleştirinin amaçlarıdır. Kelime anlamına bakıldığında eseri iyi ve kötü yanlarıyla değerlendirme olan eleştiri, maalesef çoğu zaman eser için sadece olumsuz yargıda bulunmak gibi anlaşılmaktadır. Oysa eleştiri sanat eseri ve izleyicisi için bir yol göstericidir (Ersoy, 2010).

Sanat eleştirisi, yetkinliğe ulaşmış sanat tüketicilerinin belli kriterler kapsamında sadece hatalara yoğunlaşmadan sanat eserini eleştirmesidir. Sanat eğitiminde verilen eleştiri öğretimi, öğrencilere birçok konuda yardımcı olabilmektedir. Dikkat edilmeyenleri görme, eserin ardında yatan anlamları yorumlayabilme, eseri meydana getiren elemanlar arasındaki ilişkiyi çözümleme bunlardan bazılarıdır (Alakuş, 2009).

Sanat eğitiminde öğrencilerle yapılan sanat eleştirisi, dört aşamadan oluşmaktadır. Betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargılama bahsedilen aşamalardır (Subaşı, 2014).

Eleştirinin ilk aşaması betimlemedir. Betimleme, eserdeki temanın tanımlandığı aşamadır. Herhangi bir yorum getirilmeden eserde görünenler ifade edilir. İkinci aşama olan çözümlemede ise eserde yer alan sanat elemanlarının hangi sanatsal düzenleme ilkeleriyle ele alındığı araştırılır. Üçüncü aşama olan yorumlamada ilk iki aşamada elde edilenler ışığında eserin konusu ve taşıdığı mesaj üzerine fikirler yürütülür. Yargılama

eleştirinin son aşamasıdır. Burada diğer tüm aşamaların etkisiyle eserin güzelliği, amacı ve önemi üzerine değerlendirme yapılır. Burada esas olan öğrencilere ilgili eserin ünlü olmasının ardında yatanları göstermektir. Eleştirinin her basamağında öğrencilere yol göstermesi açısından standart bazı sorular kullanılır. Öğrenciler bu soruların cevaplarını arayarak eleştiriyi tamamlarlar (MEB, 2021).

Öğretmen ve öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde aktif olmaları ezberci anlayıştan uzak olan sanat eğitiminde oldukça önemlidir. Bunu destekleyen sanat eleştirisi, öğrencilerin sanatı ve sanat eserlerini tanımasına olanak vermesi, öğrencilerde evrensel düşünme ve kendini ifade etme becerilerini geliştirmesi nedeniyle sanat eğitimi içerisinde önemli bir konumdadır (Mercin ve Alakuş, 2005).

3.3.2.2. Estetik

ÇAGSEY'de öğrenme alanları birbirinden tamamen bağımsız değildir. Her biri diğeri için tamamlayıcı nitelikte olabilmektedir. Bozkurt (1995)'a göre estetik, bir felsefe dalıdır. Güzeli ve güzel sanatları inceler. Sanat eleştirisine baktığımızda belli bazı estetik ilkeler doğrultusunda yapıldığı görülebilir. Bu noktada sanat eleştirisinin estetiğin uygulama alanı olduğu da söylenebilir.

Güzellik olgusunu, sanat ve sanatçı kavramlarının ne olduğu ve aralarındaki ilişkiyi ele alan estetik, sanat eğitiminde öğrencilere sanat eserinin bir estetik öğe olduğunu göstermektedir. Öğrenciler, eseri inceleyerek öğrendikleri estetik değerleri okul dışındaki hayatlarında da kullanarak çevrelerini güzelleştirebilirler (Türkcan, 2011).

Güzel bir parkta çay içmek, güzel bir evde oturmak, güzel kıyafetler giymek kısaca insanın doğasında güzele sahip olma isteği vardır. Aksi durum insanın ruh halini olumsuz etkileyebilmektedir. Özkeçeci (2009)'ye göre, bir şehir veya mimari yapının tasarımı orada yaşayan bireyler üzerinde etkilidir. Bu açıdan eğitici bir tarafı vardır. Söz konusu yapılar estetik kaygıdan uzak olduğu vakit toplumda bunalım hali oluşabilmektedir.

Tuna (2007)'ya göre estetik algısı gelişmiş bireyler, çevresindeki güzellikleri fark etmekte ve sanata daha çok önem verebilmektedir. Tasarımları değerlendirebilme becerisi kazanmaktadır. Bunun yanında günlük hayatta sahip olacağı eşyaları daha bilinçli seçebilmektedir. Şehir planlaması, çevre kirliliği gibi sorunların farkında olabilmektedir.

3.3.2.3. Sanat Tarihi

Sanat tarihi, bugün liselerimizde seçmeli bir ders olarak verilmektedir. Ancak seçmeli olması her öğrencinin ulaşamaması anlamına gelmektedir. Bunun yanında

ÇAGSEY'in dört alanından biri olan sanat tarihi, görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan kazanımlarla da verilmektedir.

Sanat tarihi, tarihsel süreç içerisinde insanların oluşturduğu sanat eserleri ve bu eserleri oluşturmalarının ardında yatan nedenleri incelemektedir. Günümüzde bağımsız bir bilim dalı olan sanat tarihi, belli bir topluma ait sanat ve eserlerini incelerken diğer toplumların sanatlarıyla aralarındaki ilişkileri de irdelemektedir. Bu nedenle kapsamının oldukça geniş olduğu da söylenebilir (Mülayim, 1994). Bir ülkenin kültürü kendini sanat eserlerinde göstermektedir. Bu yönüyle sanat eserleri toplumların varlığının kanıtı da sayılabilmektedir. Geçmişleri sanat eserlerinden yoksun ulusların egemen devlet olmaları beklenmemektedir (Turani, 1979).

Sanat tarihi sayesinde öğrenciler, inceledikleri eserlerin oluşturuldukları dönemleri ve bu eserleri oluşturan sanatçıları tanıma ve onları anlama imkânı bulmaktadır. Ayrıca kültür ve sanatın geçmişi ve bugünü nasıl birbirine bağladığını da görmüş olmaktadır (Başak, 2017). Sanat tarihi öğrencilere kendi kültürlerini ve sanat eserlerini ayrıca diğer uluslara ait kültür ve eserleri inceleme ve tanıma fırsatı sunmaktadır. Bu sayede öğrenci sanata değer vermekte ve hoşgörüsü artmaktadır (Erdem, 2016). Kültürün devamı açısından bakıldığında kültürün somutlaşmış hali olan sanat eserlerini ayakta tutacak olan gençlerin sanatı ve sanatın tarihini bilmeleri elzem bir konu haline gelmektedir. Bu da görsel sanatlar eğitiminin değerini arttıran bir başka etkendir.

3.3.2.4. Uygulama

ÇAGSEY'in bir diğer öğrenme alanı olan uygulama, mevcut sistemde görsel sanatlar dersi içerisinde en çok zaman ayrılan alan olarak göze çarpmaktadır. Öğrenciler, bu alanda görsel sanatların malzemelerini tanımakta ve yapım tekniklerini öğrenmektedir. Bu şekilde derse konu olan sanat alanında ürünler ortaya koymaya çalışmaktadır. Özsoy (2003)'a göre uygulama, sanat eğitiminde eski bir alan olsa da önemini hala korumaktadır.

Danacı (2012)'ya göre öğrenciler uygulama basamağında bir ürün ortaya koyarken duygularını, düşüncelerini ve hayal güçlerini kullanmaktadır. Bu durumda fark edilmeden iç dünyalarının kapılarını dışarıya açmakta ve süreç içerisinde bir sanatçının ruh halini, heyecanını tatma fırsatı bulmaktadır.

Uygulamada sürecin istenildiği gibi devam etmesi için kullanılan malzemelerin kalitesi, mekan, malzemelerin kolay temin edilebilmesi, konunun öğrenciye uygun seçilmesi, öğretmenin iyi rehberlik etmesi, kavramların doğru kullanımı, güvenlik

tedbirleri ve müze-okul işbirliği gibi konular bu anlamda önem arz etmektedir (Ayaydın, 2013).

Gökaydın (1998)'a göre çocuklar bir bilim adamı merakına, orijinal fikirlere sahiptir. Onlara algılarını zenginleştirecek ortamlar gereklidir. Sanat eğitimi boyunca var olan özelliklerini kaybetmemeleri adına doğru yönlendirmeler yapılmalıdır. Uygulama etkinliklerinde standart bir kalıp dayatılarak ilerlemeye çalışılmamalıdır. Bu durumda çocuklar, yaratıcılığa bir faydası olmayan tekrardan ve kopyalamaktan ileri gitmemiş olurlar. Oysa çocuğun sadece elleri değil düşünceleri, duyguları, zekâsı da devrede olmalıdır. Bu yüzden çocukların denemeler yapabilmeleri, özgün fikirler ortaya koyabilmeleri için özgür uygulama ortamları sunulmalıdır.

3.3.3.5. Müze Eğitimi (Kültürel Miras)

Müzelerin tarihsel sürecine bakıldığında ilk zamanlar arkeoloji ve etnografya türünde müzelerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Günümüzde ise insana dair hemen hemen her şeyin koleksiyonlara eklenebildiğini görmekteyiz. Bu da birçok farklı müze türünü ortaya çıkarmaktadır. Müzeler, toplama, belgeleme, koruma, eğlendirme ve eğitim işlevleri olmak üzere altı önemli işlevi yerine getirmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2010). Bu işlevlerden en önemli olanlarından biri eğitim işlevidir. Müze eğitimi, bizzat müzelerde, gezici müze olarak tasarlanmış araçlarda veya okullarda yerine getirilmektedir. En kalıcı ve etkili olanı elbette müze ortamında verilenidir (Mercin, 2017). Müze eğitimi sanat eğitimi kapsamında değerlendirilmektedir. Müze eğitimi sayesinde kültürün hem korunması hem de bireylere aktarılması sağlanmaktadır. Müzelerin bünyesinde düzenlenen kültürel faaliyetler ve eğitim programları yine sanat eğitimine katkıda bulunan uygulamalardır. Müze eğitimi ağırlıklı olarak çocuklara hitap etse de yetişkinler de dâhil edilmektedir (Uçar, 2014).

Güncel Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Kültürel Miras başlığı altında, her sınıf düzeyinde müze eğitimine dair kazanımlara yer verildiği görülmektedir (MEB, 2018). Başta müze gezileri olmak üzere bu alanda yapılan etkinlikler estetik, sanat eleştirisi ve uygulama alanlarını da desteklemektedir.

Müze eğitimi kapsamında okullar tarafından müze gezileri düzenlenmektedir. Bu geziler, müze öncesi, müzede ve müze sonrası etkinlikler olmak üzere üç aşamada gerçekleşmektedir. İlk aşama hazırlık aşamasıdır. Öğretmen gidilecek müzeyi belirlemekte, hakkında bilgi toplamakta, mümkünse önceden gidip gezmekte ve müzeyle

iletişime geçmekte, kullanacağı malzeme ve yöntemleri belirlemekte, ön bilgilendirmeler yapmakta, gerekli izinleri almaktadır. İkinci aşama gezinin yapıldığı gündür. Öğrencilere müze kuralları hatırlatılmakta, zamanın verimli kullanılmasına dikkat edilmekte, müze etkinliklerine katılım sağlanmaktadır. Son aşama değerlendirme aşamasıdır. Bu okulda veya müzede yapılabilmekte ve metin yazma, resimleme veya sunu gibi yöntemlerle sonuçlar değerlendirilebilmektedir (MEB, 2019). Okullar tarafından düzenlenen müze gezileri, birçok öğrenci için ilk defa müze görmek anlamına gelmektedir. Bu durum o öğrencilerin müzelere bakış açılarını şekillendirmektedir. Ayrıca okullarda yürütülen öğretimden farklı bir yöntem olması, eserlerle birebir karşılaşma ve uygulama çalışmalarında bazı öğrenciler için yeteneklerini gösterme fırsatı sunması müze eğitimini oldukça değerli kılmaktadır (Şahan, 2005). Görsel sanatlar eğitiminin önemli bir parçasını oluşturan müze eğitimi sayesinde öğrenciler, sanatsal okuryazarlıklarını geliştirmekte; sanatı sevip ona değer verme olanağı bulmakta; estetik duyarlılıklarını geliştirmekte ve uygulama çalışmaları konusunda da daha hevesli hale gelmektedir (Sert, 2019).

3.4. TÜRKİYE'DE SANAT EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ

Sanat eğitimi alanındaki bilimsel araştırmaların eski sayılmayacak bir geçmişi vardır. Özellikle dünyada yaşanan gelişmelere bakıldığında Türkiye'nin bu alanda attığı adımların oldukça yeni olduğu söylenebilir (Artut, 2004). Yaşanan gelişmelerin Osmanlı döneminde başlayıp günümüze kadar devam ettiği görülmektedir. Bu nedenle gelişmeler cumhuriyet öncesi ve sonrası şeklinde iki başlık altında incelenebilir.

3.4.1. Cumhuriyet Öncesi Gelişmeler

Osmanlı'da sanat eğitimi genellikle usta-çırak ilişkisi ile ilerlemiştir. 18. yüzyıla gelindiğinde Batıya yönelişle birlikte sanat eğitiminde farklı gelişmelerin yaşandığı görülmüştür. Batılı sanatçıların ülkeye davet edilmesi ve sarayda görevlendirilmeleri daha sonra 1793-94 yıllarında Mühendishane-i Berri Hümayun ve Harbiye okullarının programlarına resim derslerinin eklenmesi sanat eğitimi alanındaki ilk gelişmeler olmuştur (Başbuğ, 2005). 1795 tarihli topçu okulunun kuruluşu ile ilgili kanunnamede belirtildiği üzere programda ilk yıl resim dersleri yer almıştır. Bu dersler daha çok teknik bilgi isteyen konuları geliştirmek maksatlı verilmiştir (Arkas Sanat Merkezi, 2013). 1834 yılında açılan Mekteb-i Fünun-ı Harbiye'de de resim dersleri öğretim programına dâhil edilmiştir (Onan, 2005). 1848 yılında rüşdiyelerin öğretmen ihtiyacını karşılamak maksadıyla Darülmuallimin-i Rüşdi ismiyle öğretmen okulu açılmıştır (Alakuş, 2003). 1862 yılında

ilköğretim kurumları olan sıbyan mekteplerine öğretmen yetiştirmek için Darülmuallimin-i Sıbyan ismiyle okul açılmıştır. 1870 yılında rüşdiye ve sıbyan mekteplerine öğretmen yetiştirmek üzere Darülmuallimat ismiyle kız öğretmen okulu açılmıştır. İsmi verilen bu öğretmen okullarının programlarında resim derslerine yer verildiği görülmektedir (Ergin, 1977). 1859 yılında açılan Mekteb-i Mülkiye, 1868 yılında açılan Galatasaray Lisesi ve 1872 yılında açılan Darüşşafaka Lisesi programlarına resim dersleri eklenmiş diğer okullardır. Çoğunluğu asker kökenli olan Osmanlı ressamlarının büyük bir kısmı ismi verilen bu okullarda yetişmiştir (Kültür Bakanlığı, 1999). 1876 tarihli I. Meşrutiyet ve 1908 tarihli II. Meşrutiyet dönemlerine baktığımızda sivil ilkokul ve ortaokulların öğretim programlarında görsel sanatlardan biri olan hüsn-i hat derslerine yer verilmiştir (Özsoy, 2003).

1881 yılında ülkede ilk kez güzel sanatlar öğretimi yapacak bir okulun açılmasına karar verilmiştir. Bu okul, yönetmelik, müdür tayini ve bina tahsisi işleri halledildikten sonra 1883 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi ismi ile açılmıştır. Okulun kurucusu ve ilk müdürü Osman Hamdi Bey'dir. Okul resim, heykel ve mimari alanlarında 20 öğrenci ile eğitime başlamıştır (Cezar, 1971). Sanayi-i Nefise'nin kurulduğu yıllarda sanat eğitimi anlayışında Fransa'nın etkisi ağır basmıştır (Sakaoğlu, 1991). Okul, kurulduğu yıllarda hocaların çoğunun yabancı olduğu görülmektedir. Öğretim programında anatomi, peyzaj, yağlıboya ve perspektif konuları ağırlıkta olup usta-çırak ilişkisiyle ders verilmiştir. Osman Hamdi Bey'den sonra müdür olan Halil Edhem Bey döneminde Avrupa'dan dönen İbrahim Çallı, Feyhaman Duran ve Himet Onat gibi isimler okulun öğretmen kadrosuna dahil olmuştur. 1914 yılında Mihri Müşfik Hanım'ın girişimleriyle kız öğrenciler için İnas Sanayi-i Nefise Okulu açılmıştır. 1926 yılında iki okul öğrencileri birleştirilmiş ve İnas Sanay-i Nefise Okulu kapatılmıştır (Ciddi, 2019).

Mustafa Satı Bey, Darülmuallime müdür olarak atandıktan sonra yaptıklarıyla sanat eğitimimizde önemli bir yerdedir. Müdürlüğü süresince eğitimde kaliteyi arttırmak adına okulda birçok yeniliğe imza atmıştır. Öğretmenlik mesleği dışında başka işlerle uğraşanları göndermiş ve yetenekli ve genç öğretmenlerle çalışmayı tercih etmiştir. Resim, elişi gibi derslere önem vermiştir (Akyüz, 2007). Batıda yaşanan gelişmeler doğrultusunda resim eğitiminde kolaydan zora ve basitten karmaşığa yöntemleri uygulanmıştır. Bu yöntemi Mustafa Satı Bey önermiştir. Buna göre çizimler, detayı az, basit objelerden detaylı, karmaşık objelerin çizimine doğru ilerlemiştir (Özsoy ve Alakuş, 2017).

Sanat eğitimi tarihimizde bir diğer önemli isim İsmail Hakkı Baltacıoğludur. Baltacıoğlu eğitimde güzel sanatların önemini güçlü bir şekilde savunmuştur. Öyle ki milletin kurtuluşunu sanatçılarda görmüştür. Sanatın millete vereceğini darülfununların bile veremeyeceğini belirtmiştir (Akyüz, 2007). Baltacıoğlu, Maarif Nezareti tarafından Avrupa'ya gönderilmiştir. Burada el sanatları ve iş eğitimi alanlarında eğitim almıştır. Öğretmen olmak isteyenler için önemli bir kaynak olan Resmin Usul-u Tedrisi isimli kitabını 1915 yılında yazmıştır (Asiltürk, 2019).

3.4.2. Cumhuriyet Sonrası Gelişmeler

1923 yılında Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte birçok alanda önemli yeniliklere başlanmıştır. Cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, ilerlerme yolunda eğitimin önemini vurgulamış ve yaptığı konuşmalarda eğitimin milli olması, güçlü yarınlar için gençlerin iyi eğitilmesi gerektiği gibi konular üzerinde durmuştur (Akyüz, 2007). Atatürk döneminde çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma ve her alanda tam bağımsızlık ilkeleriyle eğitimde birçok atılım yapılmıştır. Bu noktada alanda uzman kişilerin görüşleri önemli olmuştur. Birçok yabancı uzman görüşleri alınmak üzere ülkemize davet edilmiştir. 1924 yılında gelen ve görüşleri oldukça etkili olan John Dewey, bu uzmanlardan biridir. Dewey'in hazırladığı raporda öğretmen yetiştirme, okullaşma, eğitimde ulusal yararın gözetilmesi, eğitim alanında yayınların arttırılması ve yaygınlaşması gibi konular ön plana çıkmıştır (Kırışoğlu, 2015). John Dewey MEB'e verdiği raporda sanat eğitimi üzerinde önemle durmuş ve sanat öğretmenlerinin yetiştirilmesi için ders önerilerinde bulunmuştur (San, 1982). Leipzing, Steihler ve Parker gibi uzmanlar da bu dönemde sanat eğitimi konusunda görüşlerini sunmuşlardır (Altınkurt, 2005).

1927 yılında Güzel Sanatlar Akademisi öğrencileri içinde öğretmen olmak isteyenlerin katıldığı Resim Öğretmenliği Kursu düzenlenmiştir. Kursta öğreticiliği İsmail Hakkı Baltacıoğlu yapmıştır. Baltacıoğlu, bu kursta Resim Öğretim Yöntemi dersleri vermiştir. Kurs bir sene sürmüş ve kurs sonu sınavında başarılı olanlar öğretmen olmaya hak kazanmışlardır (Özsoy, 2015).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Malik Aksel, Hayrullah Örs ve İ. Hakkı Uludağ gibi eğitimciler sanat eğitimi alanında da uzmanlaşabilmeleri için Avrupa'ya gönderilmişlerdir. Döndükleri zaman yerli ve yabancı uzman raporları doğrultusunda 1932 yılında Gazi Orta Öğretmen Okulu bünyesinde resim öğretmeni yetiştirmek maksadıyla resim bölümü

açılmıştır. Daha sonra resim bölümü yanında iş bölümü de açılmış ve ilerleyen süreçte iki bölüm birleştirilerek resim-iş bölümü oluşturulmuştur (Kırışoğlu, 1991).

1932 yılında hizmete başlayıp yaygın eğitim kurumu olarak değerlendirilen Halkevleri, 9 bölümde hizmet vermiştir. Bunlar Güzel Sanatlar Bölümü ve Müze ve Sergi Bölümü başta olmak üzere bir bütün olarak sanat eğitimi açısından oldukça verimli olmuştur. Süreç içerisinde sayısı 14'ten 477'ye kadar çıkmıştır. Halkevleri 1951 yılına kadar hizmet vermişlerdir (San, 2001).

1940 yılında Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç'un büyük emekleri sonucu Köy Enstitüleri açılmıştır. Eğitim programına bakıldığında 5 yıl verilen dersler kültür, ziraat ve teknik olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. Kültür dersleri kapsamında resim-iş dersleri verilmiştir. 1947 yılında kapatıldığında toplam sayıları 21'dir (Akyüz, 2007). Kırışoğlu (2015)'na göre Köy Enstitülerinde uygulanan sanat, kültür ve iş eğitimi dersleri bazı yönleriyle günümüzde örnek alınacak niteliktedir.

1949 yılında ortaokulların programlarına iş bilgisi ve yazı dersleri eklenmiştir. 1952 yılında ise liselerde resim ve müzik dersleri seçmeli olacak şekilde iki saat olarak ilave edilmiştir. 1956 yılına bakıldığında liselerde resim, müzik ve yabancı dil derslerinin seçmeli olarak yer aldığı görülmüştür. Ayrıca edebiyat bölümü son sınıfında verilen resim dersinin iki saatinden birinin sanat tarihi olarak yürütüleceği belirtilmiştir (Artut, 2004).

1947 yılında bugünkü güzel sanatlar liselerinin temeli sayılabilecek resim ve müzik seminerleri başlamıştır. Bu seminerlerin büyük bir kısmı, İstanbul Öğretmen Okulu'nun Çapa'da yer alan görkemli binasında verildiğinden sanat tarihimizde Çapa Seminerleri olarak anılmıştır. Bu seminerler, hem enstitülerin resim ve müzik bölümlerine öğrenci yetiştirme hem de okullara iyi yetişmiş sanat eğitimcileri kazandırma gayesi taşımışlardır. 1975-1976 yılında son mezunlarını veren seminerler bu tarihten sonra kapanmışlardır. Seminerler, sanat ve sanat eğitimi alanına Ali Uçan, Yalçın Gökçebağ, Şükran Pekmezci, Mustafa Ayaz, Şekip Oğuz ve Abdurrahman Kaplan gibi birçok değerli ismi kazandırmıştır (Özsoy ve Güneş, 2020).

1962'de toplanan 7. Milli Eğitim Şûrasında ülkedeki resim-iş öğretimi eleştirilmiştir. Var olan eğitimin birçok ulusun gerisinde olduğu belirtilmiştir. Buna sebep olarak da öğretimdeki öneminin henüz anlaşılmamış olması gösterilmiştir (Kırışoğlu, 1991).

1974'de toplanan 9. Milli Eğitim Şûrası'nda liselerde sanat eğitimi kapsamındaki derslerin seçmeli olarak sunulması düşünülmüştür. Bu şekilde öğrencilere yetenekleri doğrultusunda seçim yapma şansı verilmek istenmiştir. Ayrıca yine öğrencilerin istekleri ön planda tutularak sanat eğitminin kol faaliyetleriyle desteklenmesi fikri ileri sürülmüştür. 1978'de programlara 2 saat zorunlu Turizm ve Sanat Eğitimi dersi konulması düşünülmüş ancak gerçekleştirilememiştir (San, 1982).

1982 yılında 11. Milli Eğitim Şûrası toplanmıştır. Burada alınan karara göre eğitim enstitülerinde öğrenim süresi 3'ten 4 yıla çıkarılmıştır. Böylece Resim Öğretmenliği eğitim süresi de uzatılmıştır. Ayrıca eğitim enstitüleri üniversitelere, dolayısıyla Yüksek Öğretim Kurumu'na (YÖK) bağlanmışlardır (Yılmaz, 2009).

1987 yılı 2240 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nde belirtildiği üzere resim dersi, lise ve ortaokullarda seçmeli dersler arasında yer almıştır. Ancak okullarda hangi seçmeli derslerin okutulacağı konusu okul idaresine bırakılmıştır. Okul idaresi, yıl sonu öğretmenler kurulu toplantısında sonraki yılda hangi seçmeli derslerin okutulacağı konusunda kuruldan görüş alıp okul şartlarını da göz önünde bulundurarak dört seçmeli ders belirlemiştir. Bir dersin verilebilmesi için en az 15 öğrencinin seçmiş olması şartı getirilmiştir. Daha az sayıda öğrenci seçerse dersin verilebilmesi için öğretmenler kurulu kararı gerekmiştir (MEB, 1987).

1990 yılından itibaren ülkenin farklı yerlerinde Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri açılmaya başlamıştır. İlköğretimi bitirmiş yetenekli öğrenciler üç aşamalı sınavdan geçerek bu okullara kayıt olabilmiştir. 2000 li yılların başlarında bu okulların sayılarının 16 olduğu görülmüştür (Özsoy, 2003). 2021-2022 MEB istatistiklerine göre Güzel Sanatlar Liselerinin (GSL) sayısı 100'ü bulmuştur (MEB, 2022a). Güncele bakıldığında GSL'lere yapılan alımlarda yetenek sınavı desen ve imgesel olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Yerleştirme puanını yetenek sınavı %70, Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) da %30 etkilemektedir (MEB, 2022b).

1997 yılında YÖK, Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında resim- iş bölümleri de dahil olmak üzere eğitim fakültelerinde yenileme çalışmaları yapmıştır. Bunun yanında Dünya Bankası desteğiyle yürütülen projelerle yine içinde resim-iş bölümünün de olduğu birçok alandan yabancı dil bilen araştırma görevlileri lisansüstü araştırmalar yapmaları için yurt dışına gönderilmişlerdir (Özsoy, 2003).

1992 yılında MEB'in program geliştirme çalışmaları kapsamında İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programı hazırlanıp uygulamaya konulmuştur (Özsoy ve Alakuş, 2017).

Süreç içerisinde şu an ismi görsel sanatlar olan dersin isminin programlarda 4 defa değişikliğe uğradığı görülmektedir. 1924 yılı ilkokul programında ve 1930'dan 1970'e kadar ortaokul programlarında Resim dersi olarak isimlendirilmiştir. 1926 ilkokul programı ve 1926 ilk mektep programlarında Resim-El İşi isimlendirmesi yapılmıştır. 1948 ve 1968 yıllarına ait ilkokul programları ve 1992 ilköğretim programlarında Resim-İş olarak adlandırılmıştır. 2006 yılına geldiğimizde ise ilköğretim ve ortaöğretim programlarında bugün de kullanılan ismi ile Görsel Sanatlar dersi olarak son halini almıştır (Çoban ve Erkuzu, 2019).

3.5. ORTAÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Günümüzde ortaöğretim kurumlarında görsel sanatlar dersi için uygulanan öğretim programı, 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibariyle güncellenerek uygulamaya konulmuştur.

Programın hazırlanma sürecinde diğer ülkelerin güncel programları ve konu ile ilgili yurt içinde ve dışındaki akademik çalışmalar incelenmiştir. Bunun yanında ilgili mevzuatın, şûra kararları, siyasi parti ve hükümet programları ve çeşitli kurumlar tarafından hazırlanan raporlar incelenmiş, öğretmen ve yönetici görüşleri, zümre toplantıları, konu ile ilgili anket verileri dikkate alınmıştır (MEB, 2018).

Programa göre görsel sanatlar dersi öğretim programının, sanat ve sanatsal uygulamalar konusunda bilgilendirme, özgün eserler oluşturulmasını sağlama, estetik duyarlılık kazandırma, hayal gücünü geliştirme ve sanat eserlerini sanat eleştirisi basamaklarına uygun değerlendirme gibi özel amaçları vardır (MEB, 2018).

Programın uygulanması ile kültürlere saygılı, Türkçeyi güzel, doğru ve etkili kullanan, çevreye ve doğaya duyarlı öğrenciler yetişmesi beklenmektedir. Bunun yanında öğrencilerin kazanması beklenen diğer yeterlilik ve beceriler aşağıda Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2. Görsel Sanatlar Dersi Alana Özgü Beceriler (MEB, 2018).

Algılama	Analiz Etme
Tasarım	Sanatsal Etik
Malzeme Kullanma	Öz Farkındalık
Sentez	Gözlem Yapma
Değerlendirme	Estetik Duyarlılık
Kültürel miras	Çok Yönlü Düşünme
Yaratıcı Düşünme	Görsel Okuryazarlık
Medya Okuryazarlığı	Eleştirel Düşünme
El-Göz-Beyin Koordinasyonu	Bilişim Teknolojilerini Kullanma

Programda, sanat eleştirisi ve estetik, kültürel miras ve görsel sanatlarda biçimlendirme isimleriyle üç öğrenme alanı oluşturulmuştur. Bu, ÇAGSEY'de yer alan sanat eleştirisi, estetik, sanat tarihi ve uygulama alanlarının dikkate alındığını göstermektedir. Ayrı bir isimlendirme yapılmamış olsa da sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanı sanat tarihi alanına ait kazanımları da içermektedir. Görsel sanatlarda biçimlendirme alanı, yapılacak uygulamalara ait kazanımları içermektedir. Bunlara ek olarak kültürel miras alanına ait kazanımlarda müze eğitiminin dikkate alındığı görülmektedir.

Her sınıf düzeyinde verilen görsel sanatlar dersi, her hafta 2 saat olmak üzere yıl boyunca toplamda 72 saat olarak belirtilmiştir. Buna göre kazanım dağılımlarına bakıldığında (Tablo 3, 4, 5 ve 6),

Tablo 3. 9. Sınıf Kazanım ve Sürelerinin Dağılımı (MEB, 2018).

ÖĞRENME ALANI	**KAZANIM**	**DERS SAATİ**	**ORAN (%)**
Sanat Eleştirisi ve Estetik	12	8	11
Kültürel Miras	5	4	6
Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	29	60	83
TOPLAM	**46**	**72**	**100**

9. sınıflarda toplam 46 kazanım vardır. Bunların 12'si sanat eleştirisi ve estetik, 5'i kültürel miras ve 29'u görsel sanatlarda biçimlendirme alanına verilmiştir. Ders saati dağılımında en yüksek oran görsel sanatlarda biçimlendirme alanına verilmiştir.

Tablo 4. 10. Sınıf Kazanım ve Sürelerinin Dağılımı (MEB, 2018).

ÖĞRENME ALANI	KAZANIM	DERS SAATİ	ORAN (%)
Sanat Eleştirisi ve Estetik	15	25	35
Kültürel Miras	3	5	7
Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	10	42	58
TOPLAM	**28**	**72**	**100**

10. sınıflarda toplam 28 kazanım vardır. Bunların 15'i sanat eleştirisi ve estetik, 3'ü kültürel miras ve 10'u görsel sanatlarda biçimlendirme alanına verilmiştir. Ders saati dağılımında en yüksek oran görsel sanatlarda biçimlendirme alanına verilmiştir.

Tablo 5. 11. Sınıf Kazanım ve Sürelerinin Dağılımı (MEB, 2018).

ÖĞRENME ALANI	KAZANIM	DERS SAATİ	ORAN (%)
Sanat Eleştirisi ve Estetik	5	8	11
Kültürel Miras	3	4	6
Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	12	60	83
TOPLAM	**20**	**72**	**100**

11. sınıflarda toplam 20 kazanım vardır. Bunların 5'i sanat eleştirisi ve estetik, 3'ü kültürel miras ve 12'si görsel sanatlarda biçimlendirme alanına verilmiştir. Ders saati dağılımında en yüksek oran görsel sanatlarda biçimlendirme alanına verilmiştir.

Tablo 6. 12. Sınıf Kazanım ve Sürelerinin Dağılımı (MEB, 2018).

ÖĞRENME ALANI	KAZANIM	DERS SAATİ	ORAN (%)
Sanat Eleştirisi ve Estetik	3	8	7
Kültürel Miras	4	9	12
Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	18	58	81
TOPLAM	**25**	**72**	**100**

12. sınıflarda toplam 25 kazanım vardır. Bunların 3'ü sanat eleştirisi ve estetik, 4'ü kültürel miras ve 18'i görsel sanatlarda biçimlendirme alanına verilmiştir. Ders saati dağılımında en yüksek oran görsel sanatlarda biçimlendirme alanına verilmiştir.

Görsel sanatlar dersi için 4 yıl boyunca toplamda 119 kazanıma yer verilmiştir. Kazanımların toplamı içinde %57,9 ile görsel sanatlarda biçimlendirme alanı en yüksek

paya sahiptir. Dolayısıyla derslerin büyük oranda uygulama çalışmalarıyla ilerlediği söylenebilir.

Sanat eleştirisi ve estetik alanına ait toplam kazanım sayısı 35'tir. Bu alana en fazla 15 kazanımla 10. sınıfta yer verilmiştir. Kültürel miras alanına ait toplam kazanım sayısı 15'tir. Bu alana en fazla 5 kazanımla 9. sınıfta yer verilmiştir. Görsel sanatlarda biçimlendirme alanına ait toplam kazanım sayısı 69'dur. Bu alana en fazla 29 kazanımla 9. sınıfta yer verilmiştir.

Alana ayrılan ders saatlerine göre dağılımlara bakıldığında ise görsel sanatlarda biçimlendirme 9 ve 11. sınıfta 60 ders saati, sanat eleştirisi ve estetik 10. sınıfta 25 ders saati ve kültürel miras 12. sınıfta 9 ders saati ile en fazla paya sahiptir.

Kazanımların oransal dağılımlarına bakıldığında 9. sınıflarda %63 ile görsel sanatlarda biçimlendirme, 10. sınıflarda %53 ile sanat eleştirisi ve estetik, 11. sınıflarda %60 ile görsel sanatlarda biçimlendirme ve 12. sınıflarda %72 ile görsel sanatlarda biçimlendirme alanları en büyük paya sahiptir.

Kazanımlara ayrılan ders saatlerinin dağılımına bakıldığında ise, 9. sınıflarda %83, 10. sınıflarda %58, 11. sınıflarda %83, 12. sınıflarda %81 ile görsel sanatlarda biçimlendirme alanı en büyük paya sahiptir.

Programın uygulanma sürecinde teknolojinin imkanlarının kullanılması, öğrencilere kendi kültürümüzün yanında başka kültürleri de tanıma fırsatının verilmesi, öğrencilerin bireysel farklılıklarının göz ardı edilmemesi ve sunulan etkinliklerin çeşitlendirilmesi ve programın esneklik sunsa da yürütülen çalışmalarda planlı olunması gibi hususlara dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2018).

3.6. OKULARDA YÖNETİM VE LİDERLİK

3.6.1. Yöneticilik ve Liderlik

Belli bir amaç doğrultusunda bir araya gelen insan topluluğunun bu amacı gerçekleştirebilmesi için iş birliğine, zamanı ve maddi kaynakları verimli kullanmasına gerek vardır. Bunu sağlamak yöneticinin görevidir. Yönetici, bu konuda zorunlu ve tüm süreçten sorumludur (Erdoğan, 2002). Yöneticilik, eğitimli herhangi bir insanın yapabileceği daha çok yasalar ve yönetmelikler gibi yazılı emirleri uygulamakla ilgilidir. Ancak liderlik bunun ötesinde bir kavramdır. İlgili topluluğun gelişmesi, verimli çalışması, gelecek planlamaları yapması gibi konularda liderlik ön plana çıkmaktadır. Yani liderlik,

yöneticilikten fazlasıdır. Yazılı olanın verdiği güçten değil kişisel özelliklerden gelen bir güçtür (Ertürk, 2016). İyi bir lider dürüst, güvenilir, vizyon sahibi, yönlendirebilme, tutarlı, grupta iş birliği sağlama, iletişime açık, hazırlıklı, cesur, risk alabilen, duyarlı ve olgunluk gibi özelliklere sahiptir. Bu özellikleri kararlılığı, heyecanı, enerjisi, öz güveni ve tutarlılığı ile tamamlar. Amaçları aynı olan insanların onları motive eden, birbirine bağlayan bir lidere ihtiyaçları vardır. Bu sayede grup bir arada en verimli şekilde çalışır (Doruk, 2006). Buna eğitim camiası açısından bakıldığında okullarda da istenilen başarıların sağlanması büyük ölçüde liderlik vasıflarına sahip yöneticilerle mümkün görünmektedir.

3.6.2. Yönetici ve Lider Olarak Okul Müdürleri

Eğitim yönetiminin öğrencilerin nitel ve nicel olarak gelişimi, harcamalar ve kaynaklar, gelecek planlaması gibi toplumun genelini kapsayan bir yapısı vardır. Okul yönetimi ise eğitim yönetiminin okuldaki işleyişi ile ilgilenir. Okulun yönetici kadrosunu müdür ve müdür yardımcıları oluşturur. Okulda en yetkili isim ise okul müdürüdür (Taymaz, 2007).

MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde okul müdürü, aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

> Müdür, Türk millî eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak Anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge ve diğer ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda okulun amaçlarını gerçekleştirmek üzere tüm kaynakların etkili ve verimli kullanımından, ekip ruhu anlayışıyla yönetiminden ve temsilinden birinci derecede sorumlu eğitim ve öğretim lideridir (MEB, 2013).

Tanımdan da anlaşılacağı üzere okul müdürleri, bir yönetici olmanın yanında bir lider olmayı da bilmelidir. Okul yöneticilerinin nasıl bir lider olması gerektiği konusu ile ilgilenen bir liderlik türü olan öğretim liderliği, 1980 yılı itibariyle araştırılmaya başlanmıştır. Öğretim liderliği ile yönetimi sürdüren okul müdürlerinin başarıyı büyük oranda yakalayacağı düşünülmektedir (Ertürk, 2016). Özdemir ve Sezgin (2002)'ne göre öğretim lideri, daima aktif bir şekilde öğretim ortamlarına dâhil olmalıdır. Okul için eğitimsel hedefler koymalı, yapılacak etkinlikler için kaynaklar sağlamalı, öğretmenler ve diğer personellerin gelişimini sağlayacak adımlar atmalı, okul ortamında personeller arası iyi ilişkilerin kurulabilmesi için uygun ortam sağlamalıdır. Bu sayede okulun hedeflenen başarısını sağlamak daha da kolaylaşacaktır.

Etkili bir okulda misyon ve vizyon olmalıdır. Bunu oluşturan kişi de öğretim lideri olan okul müdürüdür. Tabi bunları oluştururken okul müdürü tek başına değildir. Okuldaki

diğer paydaşlarla birlikte hareket edilmesi gerekmektedir. Bu sayede okulun amaçları tüm çalışanlarca benimsenip sahiplenilir. Misyonu ve vizyonu olan bir okulda öğrenci ve öğretmenlerin okulun amaçlarını bilerek daha konsantre ve özverili çalışmaları sağlanır (Bilge, 2013).

Okul müdürü, kurum içerisinde sağlıklı bir eğitim ve öğretim için uygun fiziki koşulları sağlamalıdır. Bunu da mevcut kaynakları doğru ve verimli bir şekilde kullanarak yapabilir. Fiziki koşulların iyi olduğu okullarda başarı ihtimali daha fazladır (Gürbüz, Erdem ve Yıldırım, 2013).

Öğretim liderliği ve örgüte bağlılık kavramları birbirini etkilemektedir. Öğretim lideri olduğunun bilinciyle hareket eden okul müdürünün öğretmenlerin okula bağlılığını arttırması daha kolaydır. Okul müdürü, beraber çalıştığı öğretmenlerin arkasında durup onları desteklemek ve geliştirmek gayesinde olmalıdır. Yeri geldiğinde takdir, iltifat ve ödül gibi motivasyonu arttıran davranışlarda bulunması önemlidir. Bu sayede öğretmenlerin okula bağlılığı ve performansı yükselecek dolayısıyla okulun etkililiği de artmış olacaktır (Serin ve Buluç, 2012).

Okullardaki yönetim konusunda ön plana çıkan örgüt iklimi, örgüt sağlığı ve örgüt kültürü kavramlarına dikkat etmek kurumdaki başarı açısından önemli detaylardır. Gül (2013)'e göre eğitim örgütü içerisinde bireyler arasında oluşacak iyi ilişkiler örgüt iklimini olumlu etkilemektedir. Bu havayı sağlamak okul müdürünün önderliğinde tüm personellere düşmektedir. Atılan adımlarda okul amaçları ve öğretmen ihtiyaçları dikkate alındığı takdirde bireysel doyum yüksek olacağından eğitim ve öğretimdeki verim de yüksek olacaktır. Bu da okulda olumlu iklim oluşturacaktır. Taymaz (2007)'a göre insan sağlığına benzeyen örgüt sağlığı bazı durumlarda bozulabilmektedir. Okullarda örgüt sağlığının bozulmaması için karşılaşılan sorunlara geç kalınmadan çözümler üretilmeli veya sorunlarla karşılaşılmaması adına koruyucu önlemler alınmalıdır. Her bireyin görevini eksiksiz yapması, okul amaçlarının herkesçe benimsenmesi, sağlıklı iletişim, kaynak sağlama, örgüte bağlılık ve yüksek moral sağlıklı bir eğitim örgütünün özellikleridir. Erdoğan (2002)'a göre örgütsel kültür, tüm üyelerin ortak duygular, beklentiler, inançlar, tutumlar, değerler ve varsayımlar oluşturmasıdır. Süreç içerisinde değişime açık olan okul kültürü, güçlü bir şekilde kurulabilirse okul müdürü daha sağlıklı bir yönetim uygulayabilir. Okul kültürü oluşturulması çok yönlüdür. Yönetici, süreç içerisinde

toplumsal değerler, âdetler, fikir birliği, okulun efsaneleşmiş isimleri, yenilerin okula uyumu gibi birçok etkene dikkat etmelidir.

Okullarda başarının artması ve sürekliliği için bu üç kavramın önemi açıktır. Okul kültürü, sağlığı ve iklimi birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Hepsinde amaç, öğrenci başarısını arttırmanın yanında mutlu, enerjisi ve motivasyonu yüksek öğretmenler ve idareciler görmektir.

Hiçbir ders ve öğretmeni diğerlerinin önünde değildir. Her biri özel amaçlarıyla ayrı kıymetlidir. Hepsi toplum için faydalı, başarılı bireyler yetişmek amacındadır. Bu yüzden öğretim liderleri olan okul idareleri bunu bilerek adil bir yönetim anlayışı içerisinde hiçbir öğretmenini kırmadan, küstürmeden ve daima pozitif bir yaklaşımla her bir öğretmenin kendisini değerli hissetmesini sağlamalıdır. Bu sayede eğitim ve öğretim daha kaliteli ve daha verimli ilerleyecektir.

4.YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma süreci, çalışma grubu, veri toplaması ve analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

4.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılarak yapılandırılmıştır.

Nitel araştırma, gerçekliği ve bütünlüğü koruyarak algı ve olayları, bulundukları çevre içerisinde gözlem, görüşme ve doküman analizi teknikleriyle ortaya koyma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırma sürecinde elde edilen veriler, genellikle katılımcılara ait söz veya kelimelerdir. Araştırma kapsamında sorulan sorulara katılımcılar doğal ortamlarında cevap verirler. Öğretmenlerin araştırmaya okulda veya sınıfta katılımı buna örnek olabilir. Veriler ise röportaj, gazete, dergi, ses kaydı, video gibi araçlarla toplanır (Özdemir ve Doğruöz, 2020).

Nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji/phenomenology) deseni de;

> Farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bu olgularla günlük yaşantımızda çeşitli biçimlerde karşılaşabiliriz. Ancak bu tanışıklık, olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmez. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 72).

Creswell (2013)'e göre, fenomenolojik araştırmalarda çalışmaya dâhil olacak kişilerin ele alınan olguyu bütün yönleriyle deneyimlemiş kişiler olması gerekmektedir.

Okullarımız içinde birçok idarenin görsel sanatlar dersine karşı olumsuz düşünce ve davranışları olduğunu duymakta veya bunlarla bizzat karşılaşabilmekteyiz. Ancak ortada sorun veya sorunlar olduğunu biliyor olmamız onları her şeyiyle kavradığımız anlamına gelmemektedir. Söz konusu sorunların ve çözüm yollarının tespit edilmesinin yollarından biri görsel sanatlar öğretmenleriyle görüşmektir. Bunun yanında, görsel sanatlar öğretmenleri için yaşadıklarının ne anlama geldiğini, nelere sebep olduğunu ve

öğretmenlerin neler hissettiği ancak kendilerinden öğrenilebilir. Bu durum, çalışmada olgubilim deseninin kullanılma gerekçesidir.

4.2. ARAŞTIRMA SÜRECİ

Araştırma sürecine öncelikle problemin belirlenmesi aşamasıyla başlanmıştır. Problem belirlendikten sonra konu ile ilgili yapılan literatür taramasıyla devam edilmiştir. Bu şekilde tezin kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Ayrıca giriş, yöntem, bulgular, sonuçlar gibi bölümlere de ışık tutacak bilgiler elde edilmiştir. Ardından araştırmada kullanılacak veri toplama yöntemleri belirlenmiştir. Belirlenen yöntem için uygun olan veri toplama aracı, uzman görüşleri ile hazırlanmıştır. Daha sonra araştırmanın yürütüleceği yerler ve çalışma grubu belirlenmiştir. Veri toplama aşamasına geçmenin ön şartı olarak araştırmanın etik açıdan uygunluğu için üniversitenin etik kurulundan onay alınmıştır. Ardından ilgili Milli Eğitim Müdürlüğüne araştırma izni başvurusu yapılmıştır. Gerekli izinler çıktıktan sonra verilerin toplanması aşamasına geçilmiştir. Veriler, katılımcılarla tek tek yüz yüze görüşülerek uygulanan görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin müsait olma durumlarının beklenmesi, farklı ilçelerde yaşıyor olmaları gibi durumlar veri toplama aşamasının uzun sürmesine neden olmuştur. Veriler toplanması aşamasıyla birlikte içerik analizi de yapılmıştır. Ardından elde edilen veriler yorumlanmıştır. Son olarak sonuç ve öneriler yazılarak araştırma tamamlanmıştır. Sürecin tüm aşamaları Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Araştırma süreci

4.3. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Mardin'in Midyat ilçesinde 8, Nusaybin ilçesinde 3 ve Dargeçit ilçesinde 1 olmak üzere ortaöğretimde görev yapan toplamda 12 görsel sanatlar öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçlı örneklem, zengin bilgi içeren durumların merkezi önemdeki hususları hakkında oldukça çok şey öğrenilebilmesine olanak tanımaktadır (Patton, 2014).

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde gönüllülük esası göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca katılımcıların görüşme sürecine vakit ayırabilmeleri durumu dikkate alınmıştır.

Etik ilkeler gereği araştırmada katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuştur. Katılımcılara, "Ö1, Ö2, Ö3, ..." şeklinde birer kod verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri aşağıda Şekil 2'de belirtilmiştir.

	CİNSİYET	YAŞ	GÖREVDEKİ KIDEM YILI	OKULDAKİ HİZMET SÜRESİ	DERS VERDİĞİ SINIFLAR	GÖRÜŞME SÜRESİ
Ö1	Erkek	37	1-5	6 Ay	11 ve 12	38 dk
Ö2	Erkek	37	6-10	2,5 Yıl	9	27 dk
Ö3	Kadın	28	1-5	2 Yıl	9 ve 10	22 dk
Ö4	Erkek	29	1-5	2 Yıl	9,10 ve 11	23 dk
Ö5	Kadın	30	1-5	1 Yıl	9,10,11 ve 12	22 dk
Ö6	Erkek	33	1-5	5 Yıl	9,10 ve 11	32 dk
Ö7	Kadın	31	6-10	1 Yıl	9,10 ve 11	33 dk
Ö8	Erkek	35	1-5	2 Yıl	9,10	17 dk
Ö9	Erkek	32	1-5	4 Yıl	10,11 ve12	20 dk
Ö10	Erkek	29	1-5	2 Yıl	10 ve 12	41 dk
Ö11	Kadın	42	1-5	2 Yıl	9,10,11 ve 12	26 dk
Ö12	Kadın	23	1-5	9 Ay	9,10,11 ve 12	32 dk

Şekil 2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri

Şekil 2 incelendiğinde katılımcıların 23-42 yaş aralığında genellikle genç öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. 7 erkek, 5 kadın olmak üzere toplam 12 katılımcı vardır. Sadece 2 öğretmen 6-10 yıl aralığında kıdeme sahipken diğer tüm öğretmenlerin kıdemi 1-5 yıl aralığındadır. Katılımcıların mevcut okullarındaki hizmet süreleri de en az 6 ay, en çok 5 yıldır. Tüm sınıf seviyelerinde derse giren 3 öğretmen vardır. Bir öğretmen de sadece bir sınıf seviyesinde derse girmektedir. Görüşme sürelerine baktığımızda ise en kısa görüşme 17 dk. sürmüşken en uzun görüşme 41 dk. sürmüştür. Görüşmeler ortalama 27,75 dk. sürmüştür.

4.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

4.4.1. Veri Toplama Yöntemi

Olgubilim çalışmalarında kullanılan veri toplama yöntemleri genellikle görüşme, gözlem ve doküman incelemeleridir. Bunlar arasında en fazla kullanılanı ise görüşme yöntemidir (Kıral, 2021). Bu araştırmada da verilerin toplanmasında görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Görüşme yöntemi, araştırmacı ve katılımcı arasında soru ve cevaba dayalı olarak gerçekleşmektedir. Görüşmeler genellikle yüz yüze yapılıyor olsa da teknolojinin imkânları kullanılarak uzaktan da yapılabilmektedir. Bu teknikte amaç, katılımcıların araştırmanın konusuna yönelik deneyimlerini ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını öğrenmektir. Katılımcılara ulaşmak, sorular hazırlamak, görüşmede konuşulanları yazıya dökmek ve bunları analiz etmek gibi süreçlerden geçildiği için bu tekniğin büyük emek istediği söylenebilir (Salı, 2018). Tekindal ve Arsu (2020)'ya göre, görüşmelere dâhil olan bireylerin sayısı konusunda uzmanlarca sunulan önerilerde farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu nedenle kişi sayısına sınır konulmamalıdır. Elde edilen bilgilerin araştırma için yeterli olduğu kanaatine varılana kadar görüşmelere devam edilmelidir.

Yapılan görüşmenin verimli geçmesi için görüşme yapılmadan önce bir deneme yapılmalıdır. Bu sayede tahmini görüşme süresi belirlenir. Ayrıca varsa eksiklikler önceden fark edilmiş olur. Görüşmede gizlilik önemli olduğundan seçilen mekânın buna uygun olması önemlidir. Görüşmeye başlamadan önce katılımcının rahatlaması adına araştırma ve verilerin nasıl kullanılacağı hakkında katılımcıya ön bilgiler verilir. Görüşme süresince yansız bir tavır sergilemelidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020). Görüşme süresince sorulara bağlı kalınmalıdır. Hoşgörülü ve nazik bir tavır takınılmalıdır. İyi bir dinleyici olunmalıdır. Görüşmenin uzamasını ve bu yüzden katılımcının sıkılmasını engellemek adına ses kaydı alınması daha yararlı olacaktır. İyi bir ses kaydı alınması için de seçilen mekânın sessiz olması faydalı olacaktır (Creswell, 2013).

Genel olarak yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış olmak üzere üç tür görüşme mevcuttur. Yapılandırılmış görüşmede sorular ve cevaplar önceden belirlenir. Katılımcıya okunur verdiği cevaplar görüşmeci tarafından kâğıda işlenir. Kısaca görüşmenin her detayı önceden planlanır. Yapılandırılmamış görüşmede geniş veriler alınmasına olanak sağlayan açık uçlu sorular sorulur. Bu şekilde süreç katılımcının cevaplarına göre ilerler. Yarı yapılandırılmış görüşmede ise sorular önceden

hazırlanmasına rağmen esnekliği nedeniyle görüşme sürecinde şartlara göre soruların sırası değişebilir veya yeni sorular sorulabilir (Çepni, 2009).

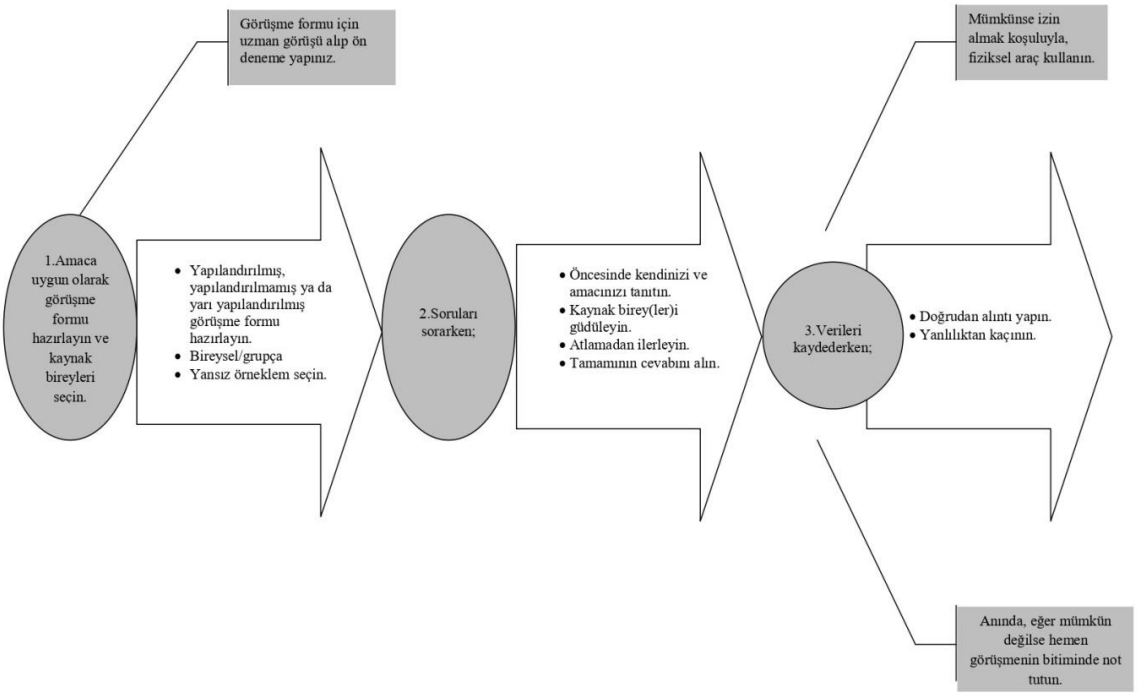
4.4.2. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, literatür taramasının ardından 13 sorudan oluşturulmuş olup sorular hazırlanırken amaca uygun olması, kolay anlaşılır olması ve herhangi bir yönlendirme içermemesi gibi hususlara dikkat edilmiştir. Görüşme formunun kapsam geçerliliğinin sağlanması adına 3'ü Dicle Üniversitesi ve 1'i Pamukkale Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalında görev yapan toplam 4 alan uzmanının görüşü alınmıştır. Uzman görüş ve önerileri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formu hazırlandıktan sonra formun anlaşılır olduğunu test etmek adına bir görsel sanatlar öğretmeniyle pilot uygulama yapılmıştır. Bu şekilde görüşme formunun uygulanmaya hazır olduğundan emin olunmuştur.

4.4.3. Verilerin Toplanması

Araştırma için gerekli izinlerin alınmasından sonra 01.02.2022-15.05.2022 tarihleri arasında katılımcı öğretmenler ile teker teker görüşülerek veriler toplanmıştır. Katılımcıların mevcut işlerini aksatmamak ve görüşmelerin daha verimli geçmesi adına görüşmeler için ders dışı saatler seçilmiştir. Ayrıca katılımcıların kendilerini daha rahat hissetmeleri için görüşme yer ve tarihi katılımcılara bırakılmıştır. Görüşmelere başlamadan önce araştırmacı kendisini tanıtmış, araştırma ve verilerin ne şekilde kullanılacağı hakkında katılımcıya bilgi vermiştir. Görüşmeler, önceden hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve görüşme esnasında bazı konulara açıklık getirmek maksadıyla sorulmuş ek sorular ile tamamlanmıştır. Görüşme süresince gizliliğe dikkat etmek maksadıyla katılımcıya ismiyle hitap edilmemiştir. Bunun yerine siz veya hocam hitapları kullanılmıştır. Görüşmeler esnasında katılımcıların izniyle cevaplar için ses kaydı alınmıştır. Daha sonra bu kayıtlar hiçbir müdahalede bulunulmadan yazıya geçirilmiştir.

Görüşme formunun hazırlanma ve uygulanma süreci Şekil 3'de gösterildiği gibi ilerlemiş ve belirtilen tarihler arasında tamamlanmıştır.

Şekil 3. Görüşme formu hazırlama ve uygulama süreci (Uysal, 2020, s. 143).

4.4.4. Verilerin Analizi

Olgubilim deseninin kullanıldığı bu çalışmada verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu nedenle verilerin analizinde kullanılacak en uygun yöntemin de içerik analizi olduğuna karar verilmiştir.

"İçerik analizi, sosyal bilimlerde gerek bir araştırma sonucu elde edilen transkript ya da kayıtların, gerek de yazılı veya görsel medya mesajlarının üzerinden çıkarımlar yapılmasıyla kullanılan biçimci bir araştırma tekniğidir" (Olgun, 2008, s. 66). İçerik analizi 4 aşamada gerçekleştirilir. İlk aşamada veriler iyice okunur ve araştırma konusu sınırları içinde kalacak şekilde kodlar oluşturulur ve listelenir. İkinci aşamada kodlar incelenerek ortak yönleri doğrultusunda gruplandırılır ve temalar oluşturulur. Tema kodların üst başlığı olarak düşünülebilir. Üçüncü aşamada ise veriler, tema ve kodlara göre düzenlenir ve okuyucunun anlayabileceği şekilde açıklar ve tanımlanır. Bu aşamada araştırmacı herhangi bir görüş veya yorum katmaz. Dördüncü yani son aşamada ise sunulan veriler araştırmacı tarafından yorumlanır ve konu dâhilinde çıkarımlar yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Yöntemden hareketle görüşmeler esnasında alınan ses kayıtları araştırmacı tarafından dikkatle dinlenip teker teker herhangi bir değişiklik yapılmadan yazıya geçirilmiştir. Ses kayıtları yazıya geçirildikten sonra doğru ve eksiksiz yazıldığından emin olmak adına hepsi tekrar dinlenerek gerekli kontroller yapılmıştır. Her katılımcıya ait

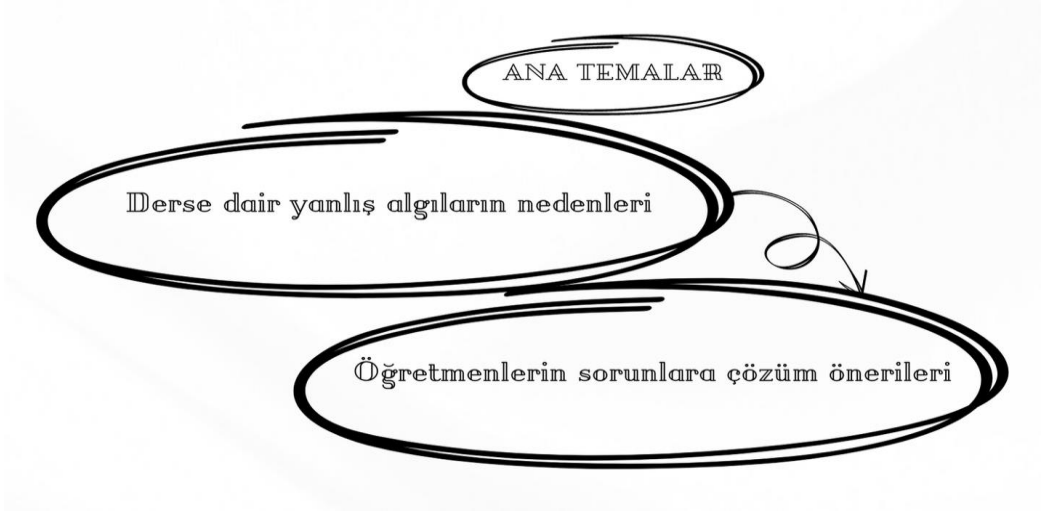
görüşme bu şekilde ayrı formlara işlenmiş ve word belgesi olarak kayıt altına alınmıştır. Kvale (1996)'ye göre görüşme esnasında alınan ses kayıtlarının yazıya geçirilmesi sırasında tutarlı olmak, güvenirlik basamaklarından biridir (aktaran Türnüklü, 2000, s. 551).

İçerik analizine başlarken öncelikle yazıya geçirilmiş görüşmeler dikkatli bir şekilde okunmuştur. İki kodlayıcı önce farklı zamanlarda kodlama yapmış ardından bir araya gelerek belirledikleri ortak kodlardan kategori ve temalara ulaşmışlardır. Nihai kod ve temalar üçüncü bir uzman tarafından kontrol edilmiştir. Böylece 2 ana tema ve birinci ana tema altında da 3 tema belirlenerek her tema altında kodlar kategorilerine göre yerleştirilmiştir. Bu aşamadan sonra her temanın altında oluşturulan tablolarla kategori ve kodlar, okuyucunun anlayabileceği şekilde, görüşmelerden yapılan alıntılarla açıklanmıştır. Daha sonra bulgular yorumlanmış ve ulaşılan sonuçlar belirtilmiştir.

5. BULGULAR

Bu bölümünde, ortaöğretim kurumunda görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunlara ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerine yönelik görüşlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular, "Ortaöğretim görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin belirlenmesi" ve "Ortaöğretim görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerilerine yönelik görüşlerinin belirlenmesi" şeklinde iki alt amaç altında açıklanmıştır.

Bu alt amaçlardan, "Derse dair yanlış algıların nedenleri" ve "Öğretmenlerin sorunlara çözüm önerileri" olmak üzere iki ana tema oluşturulmuştur (Şekil 4).

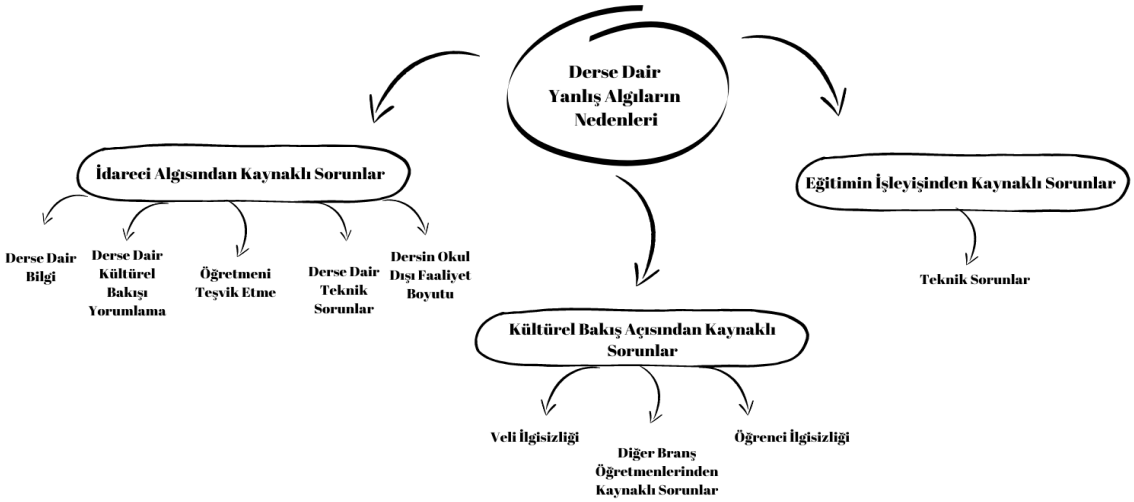

Şekil 4. Ana temalar

5.1. ORTAÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERİNİ YÜRÜTÜRKEN OKUL İDARELERİNDEN KAYNAKLI YAŞADIKLARI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın ilk alt amacı, *"Ortaöğretim görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin belirlenmesi"* olmuştur. Bu alt amaç, "Derse dair yanlış algıların nedenleri" adlı birinci ana temayı oluşturmuştur. Bu ana tema da "İdareci algısından kaynaklı sorunlar", "Kültürel bakış açısından kaynaklı sorunlar" ve "Eğitimin işleyişinden kaynaklı sorunlar" olarak üç temaya ayrılmıştır (Şekil 5). Her tema, altında oluşturulan kategoriler

ve kodlar ile birlikte tablo halinde verilmiştir. Bu doğrultuda "Derse dair yanlış algıların nedenleri" ana temasına ait üç temanın verileri, Tablo 7, 8 ve 9'da sunulmuştur.

Şekil 5. Derse dair algıların nedenleri ana temasına ait temalar ve kategoriler

Tablo 7. İdareci Algısından Kaynaklı Sorunlar Temasına Ait Veriler

Kategoriler	Kodlar	Katılımcılar
Derse dair bilgi (n*=18)	1. Bilgi sahibi olmama	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö11
	İletişim yetersizliği	Ö1
	Ders içeriğine dair yanlış algı	Ö1,Ö3, Ö11
	2. Bilgi sahibi olma	Ö9, Ö10, Ö12
	Maddi ve manevi destek sağlanması	Ö10, Ö12
Derse dair kültürel bakışı yorumlama (n=19)	İçeriğin boş olarak görülmesi	Ö2, Ö4, Ö7
	Dersin önemsiz görülmesi	Ö1, Ö6, Ö8, Ö11
	Dersin gereksiz görülmesi	Ö2, Ö7, Ö4
	Akademik başarının öncelenmesi	Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11
Derse dair teknik sorunlar (n=14)	Atölye ortamı yaratılmasındaki sıkıntılar	Ö2
	Malzeme alımındaki sıkıntılar	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7
	Sınıfta dersin işlenme sıkıntıları	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Ö12
Dersin okul dışı faaliyet boyutu (n=9)	Müze, ören yeri, galeri gezilerini destekliyor	Ö8, Ö9, Ö10
	Maddi destek sıkıntıları	Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö11, Ö12
Öğretmeni teşvik etme (n=17)	Okuldaki sanatsal faaliyetlere teşvik	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4
	Yetenekli öğrencilerin çalıştırılmasına teşvik	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö11, Ö12
	Yarışmalara öğrencilerin katılımının sağlanmasında öğretmeni teşvik	Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö12

* katılımcıların kodları vurgulama sıklığı

Tablo 7 incelendiğinde idareci algısından kaynaklı sorunlar, “Derse dair bilgi” (n=18), “Derse dair kültürel bakışı yorumlama” (n=19), “Derse dair teknik sorunlar” (n=14), “Dersin okul dışı faaliyet boyutu” (n=9) ve “Öğretmeni teşvik etme” (n=17) şeklinde 5 kategoriye ayrılmıştır. Kodlar da ait oldukları kategorilerin karşısında listenmiş ve katılımcıların söylemleri doğrultusunda kategorilerin vurgulanma sıklığı belirlenmiştir. Buradan hareketle katılımcılar, en çok “Derse dair kültürel bakışı yorumlama” en az “Dersin okul dışı faaliyet boyutu” kategorilerine vurgu yapmışlardır.

Aşağıda, Tablo 7’de yer alan her kategoriye göre katılımcılara ait dikkat çekici bazı söylem örnekleri verilmiştir.

KATEGORİ 1. Derse dair bilgi:

Bu kategoriyi oluşturan, “Bilgi sahibi olmama”, “İletişim yetersizliği”, “Ders içeriğine dair yanlış algı”, “Bilgi sahibi olma” ve “Maddi ve manevi destek sağlanması” isimleriyle 5 kod vardır. Bu kodlar, okul idarelerinin derse dair bilgi sahibi olup olmama durumlarını belirten yönleriyle kendi içinde ikiye ayrılmaktadır.

- *Görev aldığım süre boyunca yani bu 6 aylık süre boyunca böyle bir yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünmüyorum.* (Ö1)
- *...ben bu konuda çok kapsamlı bilgiye sahip olduklarını düşünmüyorum. Okulum Meslek Lisesi olduğu için genelde meslek derslerine yönelik amaç ve kapsamlar üzerinde duruluyor.* (Ö2)
- *Yani gerek dersime ilgileri gerek dersime bakış açıları olsun ben yeterli bilgiye ve ilgiye sahip olduklarını, kapsamın ne olması ya da ne olduğunu bildiklerini düşünmüyorum.* (Ö6)
- *Düşünmüyorum. Çünkü bu dersle ilgili gerekli bilgilerinin olduğunu düşünmüyorum. Araştırma yapmadıklarını düşünüyorum.* (Ö3)
- *Bunun nedeni olarak da daha az iletişim daha az toplantıdan kaynaklı olduğunu düşünüyorum.* (Ö1)
- *Genel olarak Türkiye'deki algı şeydir ya işte resim, müzikten hep 5 alınır, geçilir. Çocuk zayıf aldığında neden alıyor diye sorgulanır.* (Ö11)
- *Bu dersin adının bile görsel sanatlar dersi olmadığını söylediler. Yani sadece resim dersi olarak nitelendiriyorlar. Çünkü bizim sadece resim yaptığımızı yani sadece*

işimizin çizmek olduğunu, neden görsel sanatlar? Bunu açıklamamı bile istediler. (Ö3)

- *Dersimiz hakkında yeterli bilgiye sahip. Hatta öğrencilerin bu alanda yetişmesini ileriye dönük yetenekli öğrencilerin bir yerlere gelmesini istiyor.* (Ö9)
- *Mesela atıyorum bugün malzeme eksiğimiz oluyorsa hemen yapıyorlar veyahut en basitinden görsel sanatlar atölyesinin tasarımı yapılması gerekiyorsa hemen hocam siz tasarımınızı yapın. Bize düşen görev ne ise yapalım diyorlar.* (Ö10)

KATEGORİ 2. Derse dair kültürel bakışı yorumlama:

Bu kategoriyi oluşturan, "İçeriğin boş olarak görülmesi", "Dersin önemsiz görülmesi", "Dersin gereksiz görülmesi" ve "Akademik başarının öncelenmesi" isimleriyle 4 kod vardır.

- *Birçok derse bakacak olursak en son sırada herhalde bizimki geliyor. İşte müzik beden resim olarak boş ders olarak görülüyor.* (Ö2)
- *Genellikle sanat dersleri ondan sonra performansa dayalı dersler, bu derslerin önemini çok kavrayamıyor idareciler.* (Ö11)
- *Yani boş ders olarak bakılıyor. Konu olarak yani gereklilik olarak da görülmüyor.* (Ö4)
- *12. sınıflarda genellikle sınava yönelik olduğu için hani hocam şöyle bir şey yapın mesela atıyorum 1. derste konunuzu işleyin, ikinci derste bunlara test çözdürseniz olur mu olmaz mı diye söyleniyor.* (Ö10)
- *12. sınıflar biraz daha esnek bırakıyoruz. Onlar da istiyor, biz de bu yönde onları ilerletiyoruz. Soru çözmeleri için üniversite sınavına hazırlananlar için biraz daha serbest bırakıyoruz.* (Ö9)
- *Yani ikinci planda olduğumuzu düşünüyorum. Yine dediğim gibi akademik başarı hep ön planda olduğu için biz arka planda oluyoruz. Genelde şöyle geliyor. Öğrencileri yormayın, öğrencileri sıkmayın, işte ne yaparlarsa yapsınlar. Not kaygısı onlarda olmasın, yüksek olsun tarzında bize geliyorlar.* (Ö7)
- *İstiyorlar ki bunlar yani onlara göre akademik başarısı olmayan dersler ve çocuklar sadece derslere girsinler yüksek not verilsin okulun başarısı düşmesin gibi bir algıya sahipler.* (Ö11)
- *Okul idaremizin Görsel Sanatlar dersine bakışını değer, saygı ve gereklilik açısından eksik olduğunu düşünüyorum.* (Ö1)

KATEGORİ 3. Derse dair teknik sorunlar:

Bu kategoriyi oluşturan, “Atölye ortamı yaratılmasındaki sıkıntılar”, “Malzeme alımındaki sıkıntılar” ve “Sınıfta dersin işlenme sıkıntıları” isimleriyle 3 kod vardır.

- *Daha önce bir atölye olayımız vardı. İşte bir sınıf boşaldı. Bunu atölyeye çevirelim dedik ama okulun ihtiyacı olmasına rağmen atölyeye dönmedi. Orada bir şevkim kırıldı açıkçası.* (Ö2)
- *Duvar boyamak istiyorlar, duvarı boyayalım. E boya? Boya yok. Nasıl bulacağız? Halledersiniz.* (Ö7)
- *Şöyle söyleyeyim, çizimler istiyorlar okul duvarları için yalnız malzeme teminini benden bekliyorlar.* (Ö3)
- *...okul idaresi yetersiz kalıyor. Yani ihtiyaçlarını gidermede maddi sıkıntılardan kaynaklı, ödenekten kaynaklı ya da onların ilgisizliğinden mi dersin bir şey diyemem ama yetersiz yani. Söylediğimizde, taleplerinizi ifade ettiğimizde ödenek yok, imkân yok denilerek savuşturuluyor ne yazık ki.* (Ö6)
- *Yaşadığım tek sorun sınıflarda ders işlediğim için çocuklar çok gürültülüler ve tek katlı bir bina bizim okulumuz. İdare ortada idare binası işte müdür ve müdür yardımcı odası. Sınıf da onların etrafında yani her türlü ses gidiyor onlara.* (Ö12)
- *...sınıflar kirleniyor ve bu da yani okulda çalışan görevlilere biraz problem yaratıyor. Onlarla ufak tefek sorunlar yaşadım.* (Ö5)
- *Genelde biz 2 öğretmen olduğumuz için bize ve 1 atölye olduğundan kaynaklı ben genelde derslerimi sınıfta işlemek zorunda kalıyordum. Sınıfta işlediğim zamanlarda da ister istemez daha çok kâğıda yönelik çalışmalar yaptırmam gerekiyordu. Çünkü çevre kirliliği veya öğrencinin getireceği malzemeleri bile seçmek zorunda kalıyorduk.* (Ö1)

KATEGORİ 4. Dersin okul dışı faaliyet boyutu:

Bu kategoriyi oluşturan “Müze, ören yeri, galeri gezilerini destekliyor” ve “Maddi destek sıkıntıları” isimleriyle 2 kod vardır.

- *Okul idaremiz bununla ilgileniyor imkânları dâhilinde. Geçen Mardin'de bir müze gezisi gerçekleştirdi bir görsel sanatlar öğretmenimiz. Bu anlamda okul idaremize imkân tanıdı kendilerine.* (Ö8)

- *...gayet iyi yani herhangi bir yere gezi düzenlendiği zaman öğrencilerimizi yolluyor, etkinlik olduğu zaman yolluyor.* (Ö9)
- *Aslında okul idaresi bu tür konularda maddiyata dayandığı için ve maddi destek okula çok sağlanamadığı için herhangi bir ilgisi ve yardımı yok açıkçası.* (Ö11)
- *...okulun yeni olmasından bütçenin az olmasından veya herhangi bir fikrim yok bu konuda ama bütçelerinin pek de iyi olmadığını söylüyorlar. Belki de asıl sıkıntımız bu noktada.* (Ö3)
- *...teklif ettim. Maddi anlamda çok problem olacağını söyledikleri için bu onaylanmadı, olumsuz karşılandı yani.* (Ö12)

KATEGORİ 5. Öğretmeni teşvik etme:

Bu kategoriyi oluşturan, "Okuldaki sanatsal faaliyetlere teşvik", "Yetenekli öğrencilerin çalıştırılmasına teşvik" ve "Yarışmalara öğrencilerin katılımının sağlanmasında öğretmeni teşvik" isimleriyle 3 kod vardır.

- *...sanatsal etkinliklerin içeriğini pek merak etmiyorlar. Ne anlattığımızı ne öğrettiğimizi veya öğrenciye ne kazandırdığımızın onlar önünden pek alakadar olduklarını düşünmüyorum.* (Ö1)
- *Okul idaresinin ilgisi çok az hatta yok denecek kadar az. İşte ne bileyim bir sergi düzenlediğimiz de hemen hemen sıfır katılım düzeyinde oluyor yani buna gerekli merak yok denecek kadar az bu şekilde diyebiliriz.* (Ö2)
- *Gönül ister ki mesela bir yönetici gelse işte öğrencilerle tek tek böyle bir konuşsun. Her birine atıyorum biraz kâğıt kalem bir şeyler versin. Öğrenci teşvik olur, mutlu olur beni önemsiyorlar diye...* (Ö4)
- *...yetenekli öğrencilerin listesini birçok kez istediler. Bununla ilgili kurs açılacaktı herhangi bir gelişme olmadı. Yani aslında teşvik edecek herhangi bir girişim var mı derseniz yok. Bireysel olarak öğretmenlerin daha çok teşvik edici girişimleri oluyor. Okul idaresinin değil.* (Ö11)
- *Okulumda şu an iki tane gerçekten çok yetenekli öğrenci var. Ben bir teklif sundum. Hani hafta sonu kurs açalım. ...Olumsuz karşılandı yani genel olarak.* (Ö12)
- *Ödül sistemi ile ilgili, yarışma kuralları ile ilgili teşvik edici, pozitif bir olay görmüyorum açıkçası. Bu da ister istemez modu düşürüyor. Hani boş bir şeymiş gibi geliyor. Buna daha dikkat edilmesi gerekir.* (Ö2)

- *...bilgilendirme oluyor. Bu da teşvik sayılmaz herhalde. Sonrasındaki süreci takip ettiklerini düşünmüyorum. Çünkü sorulmuyor yani. Ne yaptınız ne ettiniz? Gönderdiniz mi göndermediniz mi? ... Bütün işler öğretmene kalıyor, öğretmen ne yaptıysa artık." cevabını vermiştir.* (Ö6)

Tablo 8. Kültürel Bakış Açısından Kaynaklı Sorunlar Temasına Ait Veriler

Kategoriler	Kodlar	Katılımcılar
Veli ilgisizliği (n* = 1)	İzin vermeme	Ö5
Öğrenci ilgisizliği (n = 1)	Diğer derslere çalışmak istiyor	Ö8
Diğer branş öğretmenlerinden kaynaklı sorunlar (n = 4)	Saygı duyulmuyor	Ö7
	Dersten öğrenci alınıyor	Ö1, Ö5
	Dersi almak talep ediliyor	Ö1

* katılımcıların kodları vurgulama sıklığı

Tablo 8 incelendiğinde bakış açıları nedeniyle görsel sanatlar dersini olumsuz etkileyen veli, öğrenci ve diğer branş öğretmenlerine dair veriler de araştırma dahilinde elde edilmiştir. Veriler, "Veli ilgisizliği" (n=1), "Öğrenci ilgisizliği" (n=19) ve "Diğer branş öğretmenlerinden kaynaklı sorunlar" (n=4) şeklinde 3 kategoriye ayrılmıştır. Kodlar da ait oldukları kategorilerin karşısında listenmiş ve katılımcıların söylemleri doğrultusunda kategorilerin vurgulanma sıklığı belirlenmiştir. Buradan hareketle katılımcılar, en çok "Diğer branş öğretmenlerinden kaynaklı sorunlar" kategorisine vurgu yapmışlardır.

Aşağıda, Tablo 8'de yer alan her kategoriye göre katılımcılara ait dikkat çekici bazı söylem örnekleri sunulmuştur.

KATEGORİ 1. Veli ilgisizliği:

Bu kategoriyi oluşturan "İzin vermeme" ismiyle 1 kod vardır.

- *Hem okul idaresi hem de veli durumu var. ...veli çocuğunu alıp şuradan markete bile götürecek olsam buna izin vermeyebiliyor. Yani veliyi de orada bir kırıp aşmak gerekiyor. Sonrasında belki de okul idaresi.* (Ö5)

KATEGORİ 2. Öğrenci İlgisizliği:

Bu kategoriyi oluşturan "Diğer derslere çalışmak istiyor" ismiyle 1 kod vardır.

- *...bütün okullarda olduğu gibi bizde de sınav döneminde öğrenciler kendileri bu tarz derslerde diğer derslere çalışmak istiyor.* (Ö8)

KATEGORİ 3. Diğer branş öğretmenlerinden kaynaklı sorunlar:

Bu kategoriyi oluşturan "Saygı duyulmuyor", "Dersten öğrenci alınıyor" ve "Dersi almak talep ediliyor" adlarıyla 3 kod vardır.

- *Genelde diğer branş öğretmenlerimiz özellikle görsel sanatlar dersinde kendi branş denemelerini yapma talepleri çok oldu. Bunun nedeni de aslında dersimin önemsiz görülmesinden kaynaklandığını düşünüyorum.* (Ö1)
- *Resim, müzik, beden eğitimi ikinci plandadır. ...yeri geliyor öğretmenlerimiz bile bunu öğrencilere yansıtabiliyorlar. Bir derste resimle ilgilendiği zaman ya da müzik ile ilgilendiği zaman dersimi aksatırsan varsa şöyle yaparım, bunu yaparım tarzı yaptırımları olmuyor değil. ...sadece idare değil ben genel anlamda çoğu meslektaşlarımızın bize saygı duymadığını düşünüyorum.* (Ö7)
- *Dersten öğrenci alma olayı var. Yani görsel sanatlar mı tamam öğrenci alayım, beden eğitimi okey tamam gelsin falan. Bu gibi sorunları biraz yaşadım.* (Ö5)

Tablo 9. Eğitimin İşleyişinden Kaynaklı Sorunlar Temasına Ait Veriler

Kategoriler	Kodlar	Katılımcılar
Teknik sorunlar (n* = 12)	Malzeme alımındaki sıkıntılar	Ö6, Ö2, Ö4, Ö5, Ö11, Ö12
	Atölye ortamı yaratılmasındaki sıkıntılar	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö11, Ö12

* Katılımcıların kodları vurgulama sıklığı

Tablo 9'da görüldüğü üzere "Eğitimin işleyişinden kaynaklı sorunlar" teması altında "Teknik sorunlar" (n=12) adlı bir kategori yer almıştır. Kodlar da bu kategorinin karşısında listenmiş ve katılımcıların söylemleri doğrultusunda kategorinin vurgulanma sıklığı belirlenmiştir.

Aşağıda, Tablo 9'da yer alan "Teknik sorunlar" kategorisi kapsamında katılımcılara ait bazı söylem örnekleri verilmiştir.

KATEGORİ 1. Teknik sorunlar:

Bu kategoriyi oluşturan "Malzeme alımındaki sıkıntılar" ve "Atölye ortamı yaratılmasındaki sıkıntılar" isimleriyle 2 kod vardır.

- *...müfredatımızda da çok farklı çeşitli konular var. Malzeme desteğine ihtiyacımız var; özellikle geniş masalara ihtiyacımız var ama sınıfımız yok maalesef bunları yapabileceğimiz.* (Ö12)

- *Bir nevi öğrenilmiş çaresizlik aslında. Artık bahsetmemeye başlıyorsun ihtiyaçlarından. Nasıl olsa olmayacak, okulun imkânları olsun ya da okula genellikle gelen ödenek olsun yetersiz olması sebepleri idare bilir, ben de az çok biliyorum. Maddi açıdan çok yetersiz desteklendiğini düşünüyorum. Yeterli ödeneğin ayrılmadığını düşünüyorum.* (Ö6)
- *Atölyemiz var fakat kullanamıyorum. Çünkü atölye çok küçük ve biz çok kalabalığız ve sığmıyoruz*. (Ö3)
- *Şöyle bir şey var köy okulunda olduğum için okulumuzun fiziki şartları herhangi bir atölye açılması ya da bir yerin atölye olarak kullanılmasına elverişli değil*. (Ö11)

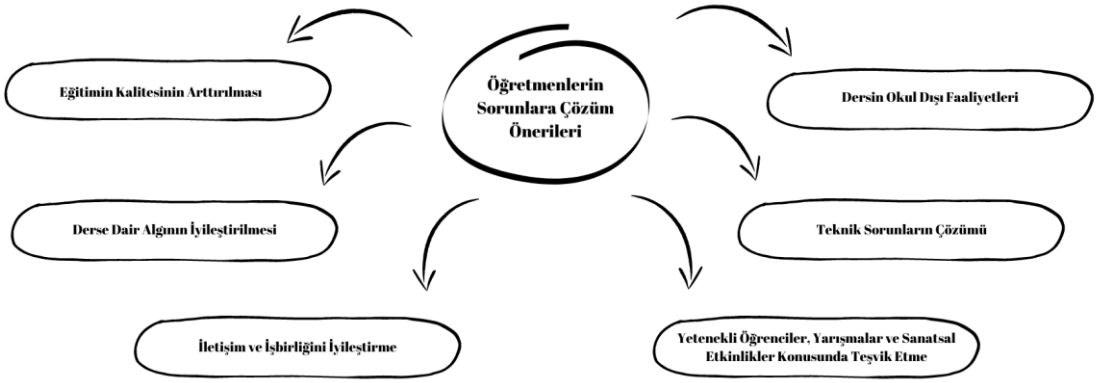
Tablo 7, 8 ve 9 incelendiğinde, toplamda 9 kategori ve 24 kod arasında, "Derse dair bilgi" ve "Derse dair kültürel bakışı yorumlama" kategorileri en fazla görüş bildirilenler olmuştur. Kodlarda ise "Bilgi sahibi olmama" ve "Akademik başarının öncelenmesi" kodları yine en çok vurgulananlar olarak dikkat çekmektedir.

Araştırmanın birinci alt amacı, görsel sanatlar öğretmenlerinin okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunları belirlemektir. Bu doğrultuda Tablo 7'de katılımcı görüşleri daha yoğundur. Tablo 8 ve 9 ise yaşanan sorunların eğitim sistemi, veli, öğrenci ve diğer branş öğretmenleri gibi idare dışı boyutlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu da sorunların bir kısmının idareleri aştığını veya çözüm için idarelerin tek başına yetersiz kalabildiğini göstermektedir. Sorunlar, birçok sanat eğitimi uzmanın tespitleriyle örtüşmektedir. Örneğin Artut (2004)'a göre ülkemizde sanat eğitimine karşı olumsuz beklentiler daha baskındır. Alanda yaşanan gelişmelere yetişememiş olmamızın yanında öğrenci ve velilerin olumsuz düşüncelere sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca sanat eğitimine ayrılan bütçenin de yetersiz seviyede olması, uygun koşullarda ders verilmesini engellemekte bu da ders verimini azaltmaktadır. Bunlar dışında yöneticilerin yanlış tutum ve davranışlar sergiliyor olmaları da bir başka sorundur.

Sorunların temeline inen Özsoy (2003)'a göre okullarda uzun süre sanat eğitimine ayrılan sürenin yetersiz olması ve derslerin seçmeli olarak sunulması nedeniyle bireyler, yeterli sayılacak seviyede sanat eğitimi alamamışlardır. Bu nedenle bugün okullarda bu dersin içeriği, yararları veya nasıl olması gerektiğini bilmemektedirler. Bilmedikleri için de değersiz bulmakta ve destek vermemektedirler. Bu yüzden görsel sanatlar öğretmenlerinin görevi sadece okulda öğrencilere değil tüm çevrelerine sanat eğitimi vermektir.

5.2. ORTAÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERİNİ YÜRÜTÜRKEN OKUL İDARELERİNDEN KAYNAKLI YAŞADIKLARI SORUNLARA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ KONUSUNDA GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın ikinci alt amacı, *"Ortaöğretim görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerilerine yönelik görüşlerinin belirlenmesi"* olmuştur. Bu alt amaç, "Öğretmenlerin sorunlara çözüm önerileri" adlı ikinci ana temayı oluşturmuştur. Bu ana tema altında tema yerine sadece 6 kategori belirlenmiştir (Şekil 6). Belirlenen kategoriler, kodlar ile birlikte Tablo 10'da sunulmuştur.

Şekil 6. Öğretmenlerin sorunlara çözüm önerileri ana temasına ait kategoriler

Tablo 10. Öğretmenlerin Sorunlara Çözüm Önerileri Ana Temasına Ait Veriler

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Eğitimin kalitesinin arttırılması (n*=8)	Hizmet içi eğitimlerin artırılması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö10, Ö11
Derse dair algının iyileştirilmesi (n=14)	Sanatsal etkinlikler düzenlenmesi	Ö2, Ö3, Ö10, Ö12
	Üniversite sınavına soru eklenmesi	Ö1
	Öğretmenlerin derse sahip çıkması	Ö6, Ö10, Ö3, Ö7, Ö8, Ö5, Ö12
	Öğrencilerin bilinçlendirilmesi	Ö4, Ö11
İletişim ve iş birliğini iyileştirme (n=13)	Toplantı, fikir alışverişi	Ö1, Ö9, Ö11
	Karşılıklı anlayış ve saygı	Ö3, Ö11
	İhtiyaçların giderilmesi	Ö1, Ö2, Ö6, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12
	İdarenin tarafsız olması	Ö9
Yetenekli öğrenciler, yarışmalar ve sanatsal etkinlikler konusunda teşvik etme (n=14)	Kurs imkânı sunulması	Ö1, Ö3, Ö6
	Başarı elde edilmesi	Ö3, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11
	İdarelere ödül verilmesi	Ö9, Ö10, Ö12
	Velilerin katılımı	Ö11
	Üst yöneticilerin katılımı	Ö12

Dersin okul dışı faaliyetleri (n=9)	Bilgilendirme	Ö1, Ö6, Ö8, Ö9
	Maddi destek	Ö3, Ö5, Ö11, Ö12
	Tanıtım	Ö10
Teknik sorunların çözümü (n=11)	Maddi destek verilmesi	Ö2, Ö6, Ö11
	Atölyelerin açılması veya iyileştirilmesi	Ö2, Ö1, Ö5, Ö6, Ö11
	Malzeme desteği sağlanması	Ö12, Ö2
	Okulun fiziki şartlarının iyileştirilmesi	Ö12

* katılımcıların kodları vurgulama sıklığı

Tablo 10'da görüldüğü gibi "Öğretmenlerin sorunlara çözüm önerileri" adlı ana teması, "Eğitimin kalitesinin arttırılması" (n=8), "Derse dair algının iyileştirilmesi" (n=14), "İletişim ve iş birliğini iyileştirme" (n=13), "Yetenekli öğrenciler, yarışmalar ve sanatsal etkinlikler konusunda teşvik etme" (n=14), "Dersin okul dışı faaliyetleri" (n=11) ve "Teknik sorunların çözümü" (n=11) şeklinde 6 kategoriye ayrılmıştır. Kodlar da ait oldukları kategorilerin karşısında listenmiş ve katılımcıların söylemleri doğrultusunda kategorilerin vurgulanma sıklığı belirlenmiştir. Buradan hareketle katılımcılar, en çok "Derse dair algının iyileştirilmesi" ve "Yetenekli öğrenciler, yarışmalar ve sanatsal etkinlikler konusunda teşvik etme" kategorilerine vurgu yapmışlardır.

Aşağıda, Tablo 10'da yer alan her kategoriye göre katılımcılara ait söylem örnekleri sunulmuştur.

KATEGORİ 1. Eğitimin kalitesinin arttırılması:

Bu kategoriyi oluşturan "Hizmet içi eğitimlerin arttırılması" ismiyle 1 kod vardır.

- *...değer anlamında görsel sanatları ders olarak yani ne bileyim o insanlara özel eğitimler verilebilir. Eğitim derken sempozyum gibi veya ne bileyim onlarla bir konuşma...* (Ö10)
- *...öğretmenlere resim konusunda yeterli desteğin yani kurs ne bileyim kurs olur, bir toplantı olur, bir konferans düzenlenir. Bu dersin ne kadar önemli olduğuna dair bakanlık tarafından bu tarz şeylerin yapılmasını daha uygun görüyorum.* (Ö2)
- *Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bir sanat semineri, konferans tarzında bilgi verilmesi taraftarıyım. Eğer böyle bir seminer, konferans verilirse müdürlerimize, idaremize sanata bakış açılarının değişeceğini düşünüyorum.* (Ö1)
- *...okul idarelerine de sanatın değeri ve önemi topluma neler kattığını, nasıl geliştirdiği anlatılarak bir şekilde teşvik edici olabilir.* (Ö11)

KATEGORİ 2. Derse dair algının iyileştirilmesi:

Bu kategoriyi oluşturan “Sanatsal etkinlikler düzenlenmesi”, “Üniversite sınavına soru eklenmesi”, “Öğretmenlerin derse sahip çıkması” ve “Öğrencilerin bilinçlendirilmesi” isimleriyle 4 kod vardır.

- *Sadece seminerlerle kalmamalı uygulamalı etkinlikler, sergiler istenebilir. İdarenin daha çok bilinçlenmesi için bu tür çalışmalar falan yapılabilir.* (Ö3)
- *Görsel sanatların amacı, geleceğe yönelik kapsamı ve öğrenciler üzerindeki psikolojik ya da rahatlama açısından nasıl bir şeyler yapılabilir diye bir tanıtım ya da bir workshop, uygulama gibi bir şeyler yapılsa görsel sanatlar için daha iyi olur.* (Ö4)
- *...insanların aslında beğenisine sunabileceğimiz şekilde etkinlikler yaparsak bence bu herkesin hoşuna gidecektir. İdare de aslında bu konuda biraz daha yapılan çalışmaları etkinlileri görürse daha anlayışlı davranacağını düşünüyorum bu konuda.* (Ö12)
- *Bence yapılması gereken şey... Görsel Sanatlar dersi için de 2 tane veya 3 tane sorunun kitapçığa eklenmesi taraftarıyım. Bu yapılırsa eğer öğrenciler bu dersin biraz daha gerekli olduğunu, bu dersi almalarının, hocalarının anlattıklarının gerekli olduğunu, önemli olduğunu anlayabilirler ve idare de bunu yaparsa bize artık daha fazla saygı gösterebilir.* (Ö1)
- *Burada bizim duruşumuz önemli. Şanslarını deniyorlar. Eğer sen hayır ben dersimi işlemek istiyorum, etkinliklerimiz var deyip cevap verdiğinde onlar da saygı duyuyorlar. Yani benim gördüğüm, yaşadığım bu...* (Ö7)
- *Okula alışmadan önce buna benzer bir durumla karşı karşıya kalmıştım ama tepkimi biraz sert bir şekilde belirtim galiba. Ondan sonra kesinlikle böyle bir şey olmadı.* (Ö5)
- *...öğrencilerimizle güzel başarılar elde edebilirsek belki bunu biraz değiştirebiliriz.* (Ö8)
- *Daha fazla toplantı, daha fazla iletişim, daha fazla fikir alışverişiyle önce bir sorun tespiti yapılması gerekiyor. Bizim sorunumuz var mı? Eksikliklerimiz var mı? Bununla ilgili biz de eksiklikleri, yapılması gerekenleri beraber yapabileceğimizi düşünüyorum.* (Ö1)

- *...bilinçli bireyler yetişirse bunun düzelebileceğini düşünüyorum ya da her çocuk aslında bir şeye emek vermenin değeri öğretilerek büyütülürse düzelebilir düşünüyorum.* (Ö11)

KATEGORİ 3. İletişim ve iş birliğini iyileştirme:

Bu kategoriyi oluşturan "Toplantı, fikir alışverişi", "Karşılıklı anlayış ve saygı", "İhtiyaçların giderilmesi" ve "İdarenin tarafsız olması" isimleriyle 4 kod vardır.

- *Sağlıklı bir iletişim ve iş birliği nasıl kurulabilir sorusunun cevabı olarak da toplantı olabilir. Bizden fikir alıp fikir alışverişi yapmalarını isterdim. Çünkü fikir alışverişi yapılmadığı zaman zaten bir iletişim kopukluğu yaratılıyor.* (Ö1)
- *Karşılıklı anlayış ve saygı diye düşünüyorum. Çünkü yaptırım uygulamak bence her yerde ters tepiyor ama daha insani şartlarda daha işbirlikçi ortak noktalar bulunursa ya da idare kendi alanında öğretmeni rahat bırakırsa, ...bence herhangi bir sorunla karşılaşılmaz diye düşünüyorum.* (Ö11)
- *İsteklerimizin boş çıkması bizi üzüyor ve bu da sağlıklı iletişimin önüne bir engeldir. Birlikte hareket etmemiz, isteklerimizin karşılanması sağlıklı iş birliğini doğurur diye düşünüyorum.* (Ö2)
- *Yaşadığım sorunlar çerçevesinden bakarsak da ilk atandığım zaman okul idaresi tarafından, Okulumuzun daha fazla güzelleşmesi gerektiğinden bahsettiler ama bunu bana sorumluluk olarak yüklediler. ...Eğer onlardan olumlu bir şekilde iş birliği açısından beraber yapabileceğimiz bir durum olursa seve seve yapmaya hazır olduğumu belirtirim.* (Ö1)
- *Gerek bizim gerek ilçenin ya da ilin yeterli önemi ve ödeneği sağlaması, yine iş gidiyor ekonomiye dayanıyor. Ödenek sağlanırsa birçok sorun çözülür aslında diye düşünüyorum.* (Ö6)
- *...öğretmenler dersine düzgün girecek, üretimlerini yapacak, öğrencileri lise ise liselere, üniversite ise üniversitelere hazırlayacak. Okul idaresinin bu konuda öğretmenin bir eksiği varsa en basitinden bir malzeme sıkıntısı ve de kâğıt sıkıntısı varsa temin etmek için bir bütçe ayırması lazım.* (Ö10)
- *...okul idaresinin tarafsız olması gerekiyor, her öğretmeni dinlemesi gerekiyor, iş birliğine durması gerekiyor. Bu şekilde işler yürür okul idaresinde.* (Ö9)

KATEGORİ 4. Yetenekli öğrenciler, yarışmalar ve sanatsal etkinlikler konusunda teşvik etme:

Bu kategoriyi oluşturan "Kurs imkânı verilmesi", "Başarı elde edilmesi", "İdarelere ödül verilmesi", "Velilerin katılımı" ve "Üst yöneticilerin katılımı" isimleriyle 5 kod vardır.

- *Bakanlığın, Milli Eğitimin falan teşvik edici şekilde seminerler düzenlemesi ya da böyle yetenekli öğrencileri öğrenmeleri gibi ya da bunlara kurs açma imkânı sunmaları gibi yani bakanlık tarafından zorlamalarla idarecileri daha çok harekete geçirebileceklerini düşünüyorum.* (Ö3)
- *Bu öğrenciler, hafta sonu kursları ya da okulun olmadığı bir dönemde eğitilebilir. Bu imkânların sağlanması gerekiyor.* (Ö6)
- *Okula derece getirmek önemi burada, resimde bir derece alınırsa okulun da bence öğrencinin de fazlası ile ilgisi dönecektir diye düşünüyorum*. (Ö5)
- *Aslında bireysel başarı geldiğinde ya da yetenekli çocuklar bu tür yarışmalara sürekli teşvik edilip katıldıklarında bence bireysel başarı okul idaresinin ilgisini çeker ve desteklemeye başlarlar yani.* (Ö11)
- *...belki okul idarelerine bu tarz etkinliklere katılım aşamasında bir para desteği sağlanabilirse katılırlar diye düşünüyorum.* (Ö12)
- *...okul idaresine törende ödül verilseydi, plaket verilseydi, veyahut ödül, kaymakamın elinden alınsaydı, makamında alınsaydı, ilçe milli eğitim müdürümüz elinden alınsaydı istekli olurlardı.* (Ö10)
- *Bence idare ile bu konuda görüşerek her çocuğun çalışmasının en azından sergilenmesi, ailelerinin davet edilmesi ile çocuğun bir şeyler üretebildiğini hem kendine hem ailesine göstererek ilgisi çekilebilir diye düşünüyorum.* (Ö11)
- *Böyle bir şey düzenlendiğinde işte ilçeden, işte kaymakamımız çok aktif bu konuda, o davet edilir veya yine işte ilçe milli eğitim müdürümüz davet edildiği durumda güzel de bir iş düzenlenmişse eğer övgü de mutlaka olacaktır. Bu da idare hoşuna gider diye düşünüyorum.* (Ö12)

KATEGORİ 5. Dersin okul dışı faaliyetleri:

Bu kategoriyi oluşturan "Bilgilendirme", "Maddi destek" ve "Tanıtım" isimleriyle 3 kod vardır.

- *...sanat eğitiminin önemini fark ederlerse, anlarlarsa böyle tarihi yerlerin, ören yerlerinin işte bulunduğumuz Mardin ilinde telkâri atölyelerinin öneminin, el sanatlarının öneminin kaybedilmemesinin bilincinde olurlarsa okul idarelerinin ilgisi daha kolay çekilebilir ve öğrencilerin ilgisi de daha kolay çekilebilir.* (Ö1)
- *Okul idarelerine bu işlerin faydalı olduğunu anlatabilmek lazım.* (Ö8)
- *Yani milli eğitim buna bir destek sağlarsa hani ücret karşılanırsa belki istekleri olabilir.* (Ö12)
- *Bence uzak yakın demeden bir bütçe hazırlanması gerekiyor.* (Ö5)
- *Sosyal medyayı çok kullanıyorsa okul idaresi sosyal medyada bunun haber olabileceğini, şehrin yerel bir haber programı çağrılabilir. Sosyal medyada fotoğraf çekilip, sosyal medyada paylaşılabilir. Öğrenciler bunu bir tweet yapabilir ve bu şekilde öğrencilerin memnun kaldığı, velilerin memnun kaldığı bilgisiyle okul idaresi bu şekil teşvik edilebilir.* (Ö10)

KATEGORİ 6. Teknik sorunların çözümü:

Bu kategoriyi oluşturan "Maddi destek verilmesi", "Atölyelerin açılması veya iyileştirilmesi", "Malzeme desteği sağlanması" ve "Okulun fiziki şartlarının iyileştirilmesi" isimleriyle 4 kod vardır.

- *Yeterli destek verilmesi gerekiyor. Yeterli ödeneğin çıkması gerekiyor. Mesela en çok yaşadığımız sıkıntılardan biri de atölye sıkıntısı ya da işte materyal sıkıntı yaşıyoruz. Ne bileyim tuvaldir, boyadır, şövaledir işte tabure vesaire gibi şeyler yapılabilir.* (Ö2)
- *...hangi okul olursa olsun kırsalda da olsa, merkezde de olsa, büyük olsa, küçük olsa eğer gerçekten ciddi anlamda görsel sanatlar dersinde bir ürün istiyorlarsa atölye şart.* (Ö5)
- *Okullarda ayrıca bir sanat atölyesi olursa bu tür sorunlar da yaşanmaz.* (Ö11)
- *Bakanlığın merkezlere ya da ilçelere işte bir yazı göndermesi ya da gerekli desteğin verilmesi gerektiğine inanıyorum. "Her okulda bir sanat" adı altında işte bir proje ya da atölyelerin desteklenmesi işte okulların atölye varsa bile gerekli materyallerin desteklenerek giderileceğini inanıyorum diyebiliriz.* (Ö2)

- *Bir kere bize bir okul binası şart... Sınıflar çok küçük çünkü sınıf değiller normal bir oda yani memur odası. Onu sınıfa çevirmeye çalışmışız. En başta bir gerçekten bir okul binasına ihtiyacımız var.* (Ö12)
- *Atölyelerin iyileştirilmesi lazım, sesten yalıtılması lazım ya da daha düzenli atölyeler kurulması lazım.* (Ö6)
- *Yani idarenin... Atölyede kalıp bir eksiği var mı ya da bu öğrenciler hangi aşamada, öğrencileri biz bu konuda kazanıyor muyuz, yetiştirebiliyor muyuz, öğretmenimizin bir eksiği var mı, atölyemizde bir eksik var mı diye sürekli takip etmesi gerekiyor diye düşünüyorum.* (Ö9)

Tablo 10 incelendiğinde, Tablo 7, 8 ve 9'da verilmiş sorunların çözüm önerileri için saptanan kodlar içinde en çok vurgulanan hizmet içi eğitimlerin arttırılması olmuştur. Bu durum, okul idarelerinin bilgi eksikliğinin en çok vurgulanan sorunlardan biri olmasının sonucu olarak düşünülebilir. Eğitimlerle bilgi eksikliğinin giderilmesi ve algının değişmesi diğer sorunların da bazılarına çözüm olacağı düşünülmektedir. Diğer çözüm önerileri de birçok sanat eğitimi uzmanın görüşleriyle örtüşmektedir. Örneğin Kırışoğlu (2015)'na göre görsel sanatlar dersi, farklı yapısı nedeniyle kendine özgüdür. Bu durum öğrenme ortamının da kendine has olması gerektiği anlamına gelmektedir. Bu nedenle okullarımızda görsel sanatlar dersinin yürütüldüğü sınıflar, sanatsal çalışmalara uygun olmalı, öğrenciyi motive edecek şekilde dizayn edilmelidir. Bunun yanında sanat eğitimi sadece okul içi ile sınırlandırılmamalıdır. Müze, galeri, sergi ve gösteriler gibi etkinliklere katılım planlanarak sürece dâhil edilmelidir.

6. TARTIŞMA

Bu bölümde, elde edilen bulgular ile daha önce yapılmış benzer araştırmalar karşılaştırılmıştır. Araştırmaların benzer ve farklı yönleri belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında derse dair yaşanan teknik sorunlar, okulda atölyenin olmaması veya atölyenin donanımsal eksiklerinin olması, malzeme eksiklikleridir. Bunlara bağlı olarak dersin işlenişinde ses ve kirlilik gibi konularda da okul idaresiyle sorunlar yaşandığı belirlenmiştir. Bazı okullarda fiziki imkânlar elverişli değilken bazılarında idarenin ilgisizliği belirtilen sorunların devam etmesinin nedeni olarak görülmüştür. Yeşilyurt (2009) ve Kartopu (2013)'nun araştırmalarına bakıldığında teknik konularda benzer sorunların olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmada belirlenen sorunların, farklı araştırmalarda elde edilen verilerle örtüşüyor olması da görsel sanatlar dersinin teknik sorunlarının ülke genelinde ve farklı eğitim kademelerinde benzer olduğu düşüncesini akla getirmektedir.

Bu araştırmada, 12 katılımcının 9'u okul idaresinin derse dair bilgi sahibi olmadığını düşünmektedir. Bu sayı oran olarak %75'e tekabül etmektedir. Peşkersoy (2004)'un araştırmasında araştırmaya katılan idarecilerin yaklaşık %68'inin dönemin adlandırmasıyla resim iş dersinin isminin ders içeriğini karşılamadığı düşüncesinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu da o dönemde idarecilerin çoğunluğunun dersin içeriği hakkında bilgi sahibi olduğunu göstermektedir. İki araştırmada katılımcılar ve araştırma ortamı gibi farklılıklar olsa da Peşkersoy (2004)'un çalışmasından yaklaşık 18 yıl sonra yapılmış bu araştırmada, verilerin daha olumsuz sayılacak seviyede olması düşündürücüdür.

Arslan (2015), görsel sanatlar öğretmenlerinin mobbing yaşama ve örgütsel bağlılık düzeyleri konusunda yaptığı araştırmasında idarelerin duyarsız yaklaşımları, dersi diğer derslerle eşit görmemesi, ayrım yapması gibi davranışlarını mobbing olarak nitelendirmiştir. Bu araştırma kapsamında görsel sanatlar dersini boş, gereksiz ve önemsiz gören okul idareleri olduğu belirlenmiştir. 12 katılımcının 7'si bu durumlardan en az birini yaşadığını belirtmiştir. Akademik başarıya önem verilmesi nedeniyle başka derslere çalışılmasının istenmesi gibi davranışlar da katılırsa bu sayı 10'a çıkmaktadır. Ayrıca Cömert (2019)'in araştırmasında elde ettiği verilerin de bu araştırmanın verileriyle

örtüştüğü görülmektedir. Bu da bazı görsel sanatlar öğretmenlerinin mobbing yaşadığını gözler önüne sermektedir.

Bu araştırmada, görsel sanatlar dersi kapsamında ders dışı etkinlik olarak yapılan müze, galeri veya ören yeri gezilerinin çoğunlukla maddi imkân olmadığından veya idarenin ilgisiz kalmasından ötürü yapılamadığı belirlenmiştir. Göçmen (2014)'in araştırmasında ise genellikle çok sayıda izin alınması gerektiğinden veya gerekli izinler alınamadığından düzenlenen gezilerin istenilen sayıda olmadığı sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir. Bu noktada, iki araştırmanın verileri örtüşmese da aynı konuda farklı sorunların yaşandığı anlaşılabilir.

Bu araştırmada, okuldaki yetenekli öğrencilerin çalıştırılmasına teşvik konusunda okul idaresinin eksik olduğunu düşünen ve bu konuda sorun yaşayan öğretmenler olduğu tespit edilmiştir. Yavuncu (2017)'nun araştırması incelendiğinde okul idarelerinin yetenekli öğrencileri yönlendirmede öğretmenlere yardımcı olma konusunda eksik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum verilerin örtüştüğünü göstermektedir.

Bu araştırmada, yerel ve ulusal çapta düzenlenen yarışmalara teşvik konusunda okul idaresinin eksik olduğunu düşünen ve bu konuda sorun yaşayan öğretmenler olduğu tespit edilmiştir. Arslan (2012)'ın idareci görüşleri alınarak yapılan araştırmasında söz konusu yarışmalara hiç katılım sağlanmayan okullar olduğu belirlenmiştir. Yarışmalara ilgisiz idarelerin varlığı konusunda verilerin örtüştüğü söylenebilir ancak Arslan (2012), araştırmasında sorunu sadece idarelerde görmeyip öğretmenlerin de bu konuda eksik olduğunu belirtmiştir. Bu durum diğer sorunlarda da öğretmenlerin eksikliklerinin olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir. Dolayısıyla bu araştırma yeni bir araştırma için de fikir oluşturmaktadır.

Bu araştırma kapsamında okul idarelerinden kaynaklı sorunların tespitine yoğunlaşılmış olsa da araştırma verilerine bakıldığında görsel sanatlar dersine ilgisiz ve önem vermeyen veli ve öğrencilerin olduğu tespit edilmiştir. Ünalan (1999)'ın araştırmasında velilerin büyük oranda derse ilgisiz olduğu ve bu durumun öğrencileri de olumsuz etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Yazar, Aslan ve Şener (2014)'in araştırmasına bakıldığında ise katılım sağlayan öğretmenlerin tamamına göre veliler, görsel sanatlar dersini önemsememektedir. %84'üne göre, öğrenciler görsel sanatlar dersine karşı ilgisizdir. Bu durum araştırma verilerinin örtüştüğünü göstermektedir. Ancak Çakmak (2017)'ın öğretmen ve veli görüşlerine başvurduğu çalışmasında katılım sağlayan tüm

velilerin görsel sanatlar dersini önemli bulduğunu belirtmiştir. Farklı araştırmalarda veli gözünden görsel sanatlar dersi önemli sayılıyorken öğretmen gözünden velilerin ilgisiz görünmesi bir çelişkiyi de beraberinde getirmektedir. Bu durum, sorunun nedenlerini daha net görmek adına benzer araştırmaların arttırılmasını önemli kılmaktadır. Bu sayede çözüm için daha net önerilerin getirilebileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada, diğer branş öğretmenlerinin saygı duymama, dersten öğrenci alma veya dersi alma talebi gibi olumsuz davranışları nedeniyle sorun yaşayan öğretmenler olduğu tespit edilmiştir. Cömert (2019)'in araştırmasında katılımcılar, hissettiklerinden hareketle diğer branş öğretmenlerinin görsel sanatlar dersini önemsiz gördüklerini ifade etmişlerdir. Veriler kıyaslandığında diğer öğretmenlerin düşüncelerinin ortak olduğu söylenebilir. Çünkü saygı duymayan veya dersi alıp kendi dersini işlemek isteyen diğer öğretmenlerin görsel sanatlar dersini önemli gördüğü yorumunu yapmak pek mümkün görülmemektedir. İki sonucun da ortak fikirde buluşması hasebiyle verilerin örtüştüğü söylenebilir.

7. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

7.1. SONUÇLAR

Araştırmada elde edilen sonuçlar, araştırmanın iki alt amacına göre sunulmuştur.

7.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Amacına İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt amacı, ortaöğretim görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda ulaşılan sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

- Katılımcı öğretmenlerin %75'i okul idarelerinin görsel sanatlar dersine dair yeterli bilgiye sahip olmadığı görüşündedir. Bilgi sahibi olmamalarına sebep olarak iletişim yetersizliği ve derse dair yanlış algının olduğu görüşü hâkimdir. Öğretmenlerin %25'i ise okul idarelerinin yeterli bilgiye sahip olduğu görüşünde olup idare tarafından her türlü desteği gördüğü veya idarenin yetenekli öğrencilerin yetişmesini istediğini vurgulamıştır.

- Katılımcıların yaklaşık %83'ü idarecilerin derse dair kültürel bakışında olumsuz görüştedir. Bu görüşün en büyük sebebi ise idarelerin akademik başarıyı ön planda tutması olduğu belirtilmiştir. Diğer sebeplere de görsel sanatlar dersini gereksiz, önemsiz veya içeriğinin boş görülmesi olarak gösterilmiştir.

- Katılımcıların yaklaşık %83'ü okulda atölyelerinin olmaması, süreç içerisinde oluşan malzeme ihtiyaçlarının giderilmemesi, atölye olmadığından sınıflarda yürütülen derslerde özellikle ses ve kirlilik konularında sıkıntı yaşandığı ve atölye adı altında sunulan mekânın donanımsal eksiklerinin olması veya küçük kalması gibi farklı teknik sebeplerden ötürü sorun yaşamaktadırlar.

- Katılımcıların sadece %25'i okul dışı faaliyet olarak müze, galeri, ören yeri gibi yerlere düzenlenen gezilerde okul idaresinden destek gördüğünü belirtmiştir. Bu konuda etkinlik düzenleyemeyen öğretmenler ise idarelerinin konuya ilgisiz kalma nedenlerini büyük oranda maddi destek olmayışına bağlamaktadırlar.

- Katılımcıların yaklaşık %58'i okul idarelerinin sanat alanında yetenekli öğrencilerin çalıştırılması konusunda öğrenciler için teşvik edici girişimlerde bulunmadığını belirtmiştir. Kurs taleplerinin olumsuz karşılanması, malzeme ihtiyaçlarının karşılanmaması veya girişimlerin yarım bırakılması ifade edilen olumsuz davranışlardır.
- Katılımcıların 4'ü idarelerinin okuldaki sanatsal faaliyetlere teşvik etme konusunda sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Buna sebep olarak da idarelerin etkinliklere katılım sağlamadığını, ilgisiz olduğunu, yardımcı olmadığını ve etkinlikleri merak etmediğini belirtmişlerdir.
- Katılımcıların %50'si yani 6 öğretmen okul idarelerinin resim, afiş, karikatür gibi yarışmalara teşvik edici davranışlar sergilemediğini belirtmiştir. İdarelerinin yarışmaları boş görmeleri, afişleri zamanında asmamaları, haber vermemeleri, takip ve yardım etmemeleri, gruplardan sadece yazı paylaşmaları ve ilgisiz tavrılar sergilemeleri belirtilen sorunlardır. Konuya ilgili olan idareler ise istekli olmaları, yarışmada ödül yoksa bile kendileri ödül vermeyi önermeleri, yarışmalardan haberdar etmeleri gibi davranışlar sergilemektedirler.
- Katılımcıların yaklaşık %33'ü süreç içerisinde idareleri dışında veli, öğrenci ve diğer branş öğretmenlerinin olumsuz davranışlarıyla karşılaştığını belirtmiştir. Velilerin ilgisiz olması nedeniyle etkinliklere katılım noktasında öğrenciye izin vermemesi, öğrencilerin ders esnasında başka derslere çalışmak istemesi ve diğer branş öğretmenlerinin derse saygı duymaması, dersten öğrenci alması ve dersi alıp kendi dersini işlemek istemesi bu konuda yaşanan sorunlardır.

7.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Amacına İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt amacı, ortaöğretim görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerilerine yönelik görüşlerini belirlenmektir. Bu amaç doğrultusunda ulaşılan sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

- Katılımcıların yaklaşık %67'si ders hakkında bilgi sahibi olmayan idarelerin bu konudaki eksikliklerini ve olumsuz düşüncelerini gidermeye yönelik hizmet içi eğitimlerin arttırılmasını çözüm olarak önermişlerdir. Bu doğrultuda katılımcılar, Bakanlık tarafından idarecilere kurs ve seminer gibi eğitimler verilmesi, toplantılar

yapılması, konferans düzenlenmesi gibi öneriler sunarak idareleri bilgilendirmenin faydalı olacağını düşünmektedirler.

- Katılımcıların yaklaşık %92'si görsel sanatlar dersine dair olumsuz algıların iyileştirilmesi konusunda görüş belirtmişlerdir. Katılımcıların 2'si öğrenci ve idareciler bilinçlendirilmesi gerektiğini, 7'si görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerine sahip çıkması gerektiğini, 1'i üniversite sınavına görsel sanatlar dersinden de sorular eklenmesini ve 4'ü de sanatsal etkinliklerin düzenlenmesini çözüm önerisi olarak sunmuşlardır.
- Katılımcıların %67'si öğretmen ve idareciler arasında sağlıklı bir iletişim ve iş birliğinin kurulmasına yönelik çözüm önerileri sunmuştur. Katılımcılara göre toplantılarla, fikir alışverişleriyle, görüşmelerle, konuşmalarla, birlikte hareket ederek, karşılıklı anlayış ve saygıyla iletişim ve iş birliği iyileştirilebilir. Öğretmen, üstüne düşeni yapmalıdır. İdare, öğretmeni alanında rahat bırakmalı, tarafsız olmalı, her öğretmeni dinlemeli, yaptırım uygulamamalıdır. Öğretmenin sorularına cevap vermeli, ders için oluşan ihtiyaçlarını gidermelidir.
- Katılımcıların resim, afiş, karikatür gibi yarışmalara kayıtsız kalan idareciler için sundukları çözüm önerilerine baktığımızda katılım sağlanan yarışmalardan başarı elde edilmesi ve yarışmalara katılım sağlandığında idarelere ödül verilmesi önerilmiştir.
- Katılımcıların sanatsal etkinliklere kayıtsız kalan idareciler için sundukları çözüm önerilerine baktığımızda veli ve üst yöneticilerin katılım sağlaması ve onlar tarafından idarelere olumlu dönütlerde bulunulması çözüm yolu olarak görülmüştür.
- Katılımcıların yetenekli öğrenciler konusuna kayıtsız kalan idareciler için sundukları çözüm önerilerine baktığımızda iyi yerler kazanan öğrencilerin okulun tanıtımı için reklam olacağı düşüncesiyle başarı kazanılmasını bir öneri olarak sunmuştur. Ayrıca öğretmenin de aktif olması ve idareden kurs açmaları yönünde talepte bulunması gerektiği de bir başka öneridir.
- Ders dışı etkinlik olarak müze, galeri, ören yeri gezilerine gereken ilgiyi göstermeyen veya yardım etmeyen idarelerin nasıl harekete geçirilebileceği konusunda çözüm önerileri sunulmuştur. İdarelerin bilgilendirilmesi öneri olarak 4 öğretmen tarafından sunulmuştur. Bakanlığın bu geziler için maddi destek

sağlaması da yine 4 öğretmen tarafından sunulan bir başka öneridir. 1 öğretmen ise bu gezilerin okulun tanıtımı için kullanılmasının idareyi harekete geçireceği düşüncesiyle tanıtımı önermiştir.

- Katılımcılar tarafından teknik sorunlar için çeşitli öneriler sunulmuştur. Okulun fiziki şartlarının iyileştirilmesi ve her okula atölye açılması, var olan atölyelerin iyileştirilmesi, okullara bu konularda maddi destek veya malzeme desteği sağlanması gerektiği belirtilen çözüm önerileridir. Atölye olmadığı için sınıfta ders işleyen öğretmenlerin yaşadığı ses ve kirlilik konuları için idarelerin anlayış göstermesi ancak ders öğretmeninin de bunu en aza indirmek için önlemler alması gerektiği belirtilmiştir.

7.2. ÖNERİLER

Görsel sanatlar dersinin daha sağlıklı ilerleyebilmesi adına araştırmacı tarafından sunulan öneriler aşağıda sıralanmıştır.

- Her okulda mutlaka sanat atölyesi kurulmalı çünkü görsel sanatlar dersinin amaçlarına ulaşmasının önündeki en büyük engellerden biri atölyesiz okullardır. Ancak atölye adı altında boş bir sınıf veya oda tahsis etmek çözüm değildir. Bu konuda sabit kriterler belirlenip her okulda bu kriterlerin tamamını sağlayan atölye kurulumu zorunlu hale getirilmelidir. Görsel sanatlar dersinin haftalık 2 saat olduğu düşünüldüğünde, her 15 sınıf için bir atölye olması gerekmektedir. Lavabosuz, uygun masa sandalye ve diğer donanımlar olmadan ortamın kirlenmesi veya normalden fazla ses çıkması anormal sayılamaz. Bu da öğretmen ve idarecilerin karşı karşıya getirebilmektedir. Bunun yaşanmaması adına her okulda donanımsal eksiği bulunmayan atölyelerin olması elzemdir.
- Görsel sanatlar öğretim programında müze gezilerine yer verilmiş ancak maddi yardımlar yetersiz olduğundan birçok okulda düzenlenememektedir. Bakanlığın bu konuda her yıl okullara öğrenci sayısına göre masrafları Bakanlıkça ödenmek üzere belli sayıda gezi hakkı vermesi çözüm olabilir.
- Görsel sanatlar dersi uygulama çalışmaları yürütülürken öğrenciler arasındaki maddi durum farkları öğretmeni ve öğrenciyi zor durumda bırakabilmektedir. Sanatsal malzemelerin pahalı olması öğrenciyi dersten uzaklaştırabilmektedir. Her yıl görsel sanatlar öğretmenlerine ihtiyaçlar için bir bütçe verilerek sorunun önüne geçilebilir.

- Görsel sanatlar dersi üniversite veya liselere geçiş sınavlarında sorusu sorulmayan bir derstir. Bu durum, bazı öğrencilerin görsel sanatlar dersinin işine yaramadığı düşüncesine kapılıp ilgisiz davranmasına neden olabilmektedir. Bunun yanında bazı okul idareleri de akademik başarı derdine düşüp yine görsel sanatlar dersini feda edebilmektedir. Her iki durum da öğretmen motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Bunun yanında öğrenciler, görsel sanatlar dersinin onlara getireceği faydalardan mahrum kalabilmektedirler. Bu yüzden görsel sanatlar dersinin sınav müfredatlarına eklenmesi öğrenci, idare ve velilerin daha ciddiye alması için bir çözüm olabilir.
- Hâlihazırda görsel sanatlar öğretmenleri Destekleme ve Yetiştirme Kursu (DYK) açamamaktadır. Kısa bir süre önce kendilerinden alınan DYK açma hakkının tekrar aktif hale getirilmesi bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Çünkü üniversitelere görsel sanatlar kapsamındaki alanlardan da her yıl yetenek sınavlarıyla öğrenci gönderilmektedir. Bunun yanında DYK ve egzersizlerde görsel sanatlar için kişi sınırlamasının da daha aşağıya çekilmesi faydalı olabilir. Çünkü ilgili öğrenci sayısı istenilenden az sayıda kaldığında kurslar kapatılmaktadır. Bu da istekli ve yetenekli öğrenciler için engelleyici bir durum olabilmektedir.
- Bakanlık tarafından her yıl her okulun belirli sayıda sanatsal yarışmalara katılmış olması şartı getirilebilir.
- Her yıl sanat eğitimi konusunda idarelere katılımın zorunlu kılındığı yüz yüze eğitimler tertip edilebilir.
- İdarecilik sınavlarında sanat eğitimi konularından da sorular sorulabilir.
- Velilere yönelik ayrı bilgilendirme toplantıları yapılması etkili olabilir.
- Okulların ortak kullanabileceği merkezi sergi alanlarının açılması veya bunların sayısının arttırılması her yıl öğrenci çalışmalarıyla düzenlenen sergileri okul kapsamından çıkarıp daha çok insana ulaştıracaktır. Bu durum, toplumda sanata ve sanat eğitimine karşı var olan olumsuz bakış açılarını düzeltme adına faydalı olabilir. Ayrıca sergilere ailelerin katılım sağlaması yine aynı amaca hizmet edeceğinden bu konuda da hassas davranılabilir.
- Hizmet içi eğitimler kapsamında, okul idareleri ve diğer branş öğretmenlerine hitaben sanat ve sanat eğitimi konulu sempozyum, konferans, seminer gibi organizasyonların düzenlenmesi olumsuz düşünce ve davranışları iyileştirebilir.

- Her il veya ilçede kültür sanat komisyonları kurularak okul idarelerine bu komisyonlarda görev verilebilir. Bu sayede sanatsal etkinliklerin düzenlenmesinde idarelerin söz sahibi olmaları olumsuz bakış açılarının ortadan kalkmasında etkili olabilir.
- Görsel sanatlar öğretmenleri, derslerini aksatabilecek veya insanların gözünde değerini düşürebilecek her türlü tutum ve davranışa karşı hazırlıklı olmalı ve dersine mutlaka sahip çıkmalıdır. Gerçekleştirmesi gereken ders amaçları olduğunu unutmamalı ve dersini herhangi bir branştan önemsiz görmemelidir.
- Görsel sanatlar öğretmenlerinin yurt içi veya yurt dışında sergi, müze, galeri, sempozyum veya konferans gibi etkinliklere katılmaları alanlarında daha ileri gidebilmelerini sağlayacağından kendilerine bu konuda olanak sağlanabilir. Ayrıca yıl içinde sanat eğitimi konularında hizmet içi eğitimlerin arttırılması faydalı olacaktır.

8. KAYNAKÇA

Akyüz, Y. (2007). Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000-M. S. 2007. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Alakuş, A. O. (2009). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Uygulamaları (ÇASEY). A. O. Alakuş ve L. Mercin (Ed.), Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi içinde (s.59-84). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Alakuş, A. O. (2003). Dünden Bugüne Görsel Sanatlar Eğitimimizin Genel Bir Görünümü. Milli Eğitim Dergisi Sayı: 160.

Altınkurt, L. (2005). Türkiye'de Sanat Eğitiminin Gelişimi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , (12).

Arkas Sanat Merkezi. (2013). Asker Ressamlar. İzmir: Mas Matbaacılık.

Arslan, D. (2012). İlköğretim İkinci Kademe Görsel Sanatlar Dersi Hakkında Okul Yöneticilerinin Görüşleri: Ankara İli Örneği. Yüksek lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Arslan, S. (2015). İstanbul'da Bulunan Ortaokul Kurumlarında Görev Yapan Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Mobbing (Yıldırma) Yaşama Düzeyleri İle Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Artut, K. (2004). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

Asiltürk, S. A. (2019). Türkiye'de Görsel Sanatlar Dersinin Tarihsel Gelişimi ve Paydaşların Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı ve Beklentileri. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Ayas, A. (2021). Eğitim-Öğretimle İlgili Temel Kavramlar. H. Özmen ve D. Ekiz (Ed.), Eğitime Giriş içinde (s. 2-11). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Ayaydın, A. (2010). Okul Öncesi Dönemde Görsel Sanatlar Eğitiminin Bireye Kazandırdığı Değerler. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi , 12 (1), 187-200.

Ayaydın, A. (2013). Giriş. A. Ayaydın ve L. Mercin (Ed.), Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar içinde (s.1-10). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Aydoğan, İ. (2009). Eğitimin Toplumsal Temelleri. M. Arslan (Ed.), Eğitim Bilimine Giriş içinde (s. 74-90). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Başak, R. (2017). Disiplin Temelli Sanat Eğitimi ve Görsel Kültür Kuramı. Journal of Current Researches on Social Sciences , 7 (4), 365-376.

Başbuğ, F.(2005).Çağdaş Türk Resmi'nde Çocuk Teması ve Sanat Eğitimine Katkısı. Yüksek lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Baynes, K. (2008). Toplumda Sanat. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Berk, N. (1972). Resim Bilgisi. İstanbul: Varlık Yayınları.

Bilge, B. (2013). Öğrenci Başarısını Arttırmada Okul Müdüründen Beklenen Liderlik Özellikleri. Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi , 1 (2), 12-23.

Bozkurt, N. (1995). Sanat ve Estetik Kuramları. İstanbul: Sarmal Yayınevi.

Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2012). Sanat Eğitimi ve Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi.

Buyurgan, S. & Mercin, L. (2010). Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları. V. Özsoy (Ed.). Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri (29. baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Cezar, M. (1971). Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Ciddi, M. L. (2019). Türkiye'de Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Resim Eğitiminin Gelişimi. Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi , 3 (2), 62-68.

Cömert, B. (2013). Estetik. Ankara: De Ki Basım Yayım.

Cömert, S. A. (2019). Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Problemler ve Çözüm Önerileri. EKEV Akademi Dergisi, (78), 497-510.

Creswell, J. W. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni, M. Bütün, & S. B. Demir (Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Çağlayan, N. (2014). Zihinsel Engelli Bireylerin Eğitiminde Görsel Sanatlar Dersinin Yeri ve Önemi. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Dergisi , 4 (1), 91-101.

Çakmak, N. (2017).Öğrenci – Öğretmen – Veli Bağlamında Sanat Eğitimi. Yüksek lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Çepni, S. (2009). Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş (4. Baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.

Çoban, A., & Erkuzu, D. (2019). Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Görsel Sanatlar Dersi. The Journal of İnternational Lingual Social and Educational Sciences , 5 (2), 239-253.

Danacı, B.(2012). 10-12 Yaş Grubu Çocuk Resimlerinde Mitolojik Konulu Hikâyelerin Yaratıcılığa Etkisinin Belirlenmesinde Uygulama Yöntemlerine Yönelik Bir Karşılaştırma. Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Deniz, C. (2004). Öğretmenlerin Resim Eğitiminin Sorunlarına Yaklaşımları. Yüksek lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.

Doruk, E. K. (2006). Sosyal Yaşamın Mimarı:Liderler. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi , 0 (24).

Eliri, İ. (2021). Sanat Eğitiminin Önemi, Amacı ve Gerekliliği. T. Akalın (Ed.), Sanat Eğitimi "Çocuğun Sanatsal Gelişiminden Yüksek Öğretimdeki Sanal Sınıflara" içinde (s.9-40). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Erdem, S. (2016). Güzel Sanatlar Eğitiminde Sanat Tarihinin Yeri ve Önemi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi , 5 (3), 304-307.

Erden, M. (2011). Eğitim Bilimlerine Giriş. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Erdoğan, İ. (2002). Okul Yönetimi Öğretim Liderliği. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Ergin, O. N. (1977). Türkiye Maarif Tarihi Cilt 1-2. İstanbul: Eser Matbaası.

Ersoy, A. (2010). Sanat Eleştirisi. İstanbul: Artes Yayınları.

Ersoy, A. (2002). Sanat Kavramlarına Giriş. İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık.

Ertürk, A. (2016).Liderlik ve Okul Yönetimi. K. Keskinkılıç (Ed.), Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi içinde (s.221-248). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Fidan, N., & Erden, M. (1996). Eğitime Giriş. Ankara: Alkım Yayınevi.

Freeland, C. (2008). Sanat Kuramı, F. Demir (Çev.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Genç, S. (2019). Görsel Sanatlar Eğitimi Neden Önemlidir?. B. A. Akbel (Ed.), Görsel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları I içinde (s.79-87). Ankara: Akademisyen Kitabevi.

Göçmen, E. (2014). Görsel Sanatlar Ders Amaçlarının Gerçekleşmesinde Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi (Ankara İli Gölbaşı İlçesi Örneği). Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Gökaydın, N. (1998). Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Gökay, M., & Özdemir, Ş. S. (2010). Görsel Sanatlar (Resim-İş) Öğretmenlerinin Motivasyonlarını Etkileyen Faktörler: Konya Örneği. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (26).

Gül, İ. (2013). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi. Samsun: Ceylan Ofset.

Gürbüz, R., Erdem, E., & Yıldırım, K. (2013). Başarılı Okul Müdürlerinin Özellikleri. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi (20), 167-179.

Gürsel, M. (2003). Okul Yönetimi. Konya: Eğitim Kitabevi.

Kartopu, S. (2013).Özel Eğitim Okullarında Görev Yapan Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Mesleki Sorunları. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kıral, B. (2021). Nitel Araştırmada Fenomenoloji Deseni: Türleri ve Araştırma Süreci. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi , 10 (4), 92-103.

Kıratlı, A.D. (2011). Okul Öncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi. S. D. B. Erişti (Ed.), Görsel Sanatlar Eğitimi içinde (s.1-15). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kırışoğlu, O. T. (1991). Sanatta Eğitim Görmek Anlamak Yaratmak. Ankara: Demircioğlu Matbaacılık.

Kırışoğlu, O. T. (2005). Sanatta Eğitim Görmek Öğrenmek Yaratmak. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Kırışoğlu, O. T. (2015). Sanat, Kültür, Yaratıcılık Görsel Sanatlar ve Kültür Eğitimi-Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Kültür Bakanlığı. (1999). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Resim Sanatı. Ankara.

Mamur, N. (2004). Çok Alanlı Sanat Eğitiminde Ölçümleme ve Değerlendirme Yaklaşımları: Bolu İli Örneği. Elementary Education Online , 3 (2).

Mamur, N. (2015). Resim-İş (Görsel Sanatlar) Öğretmen Eğitimi "Müze Eğitimi ve Uygulamaları" Dersinde Görsel Kültür Kuramının Kullanımı. NWSA-Education Sciences , 10 (1), 29-53.

MEB. (2021). Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi 9 Öğretmen Kılavuz Kitabı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB. (2018). Görsel Sanatlar Dersi 9,10,11 ve 12. Sınıflar Öğretim Programı.

MEB. (2006). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar).

MEB. (2022a). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2021-2022.

MEB. (2019). Müze Eğitimi Kitabı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB. (1987). 2240 Sayılı Tebliğler Dergisi.

MEB. (2013). 7/9/2013 tarih ve 28758 sayılı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği.

MEB. (2022b). Yetenek Sınavı İle Öğrenci Alan Okullara Başvuru e-Kılavuzu.

Mercin, L. (2017). Müze Eğitimi, Bilgilendirme ve Tanıtım Açısından Görsel İletişim Tasarmı Ürünlerinin Önemi. Milli Eğitim Dergisi , 46 (214), 209-237.

Mercin, L., & Alakuş, A. O. (2005). Sanat Eleştirisi ve Pedagojik Eleştiri Yönteminin İncelenmesi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi (5), 36-46.

Mülayim, S. (1994). Sanata Giriş. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.

Olgun, C. K. (2008). Nitel Araştırmalarda İçerik Analizi Tekniği. Sosyoloji Notları (4-5), 66-70.

Onan, B. C. (2005). Sanat Eğitimi Yöntemleri/Yeni Yaklaşımlar. Yüksek lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Orğun, R. (2016). Ortaöğretim Kurumlarında Görsel Sanatlar Eğitiminin Yapıldığı Fiziki Mekânların Değerlendirilmesi (Van İli Örneği). Yüksek lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

Özdemir, M., & Doğruöz, E. (2020). Bilimsel Araştırma Desenleri. N. Cemaloğlu (Ed.), Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Etik (s.65-98). Ankara: Pegem Akademi Yayınları

Özdemir, S., & Sezgin, F. (2002). Etkili Okullar ve Öğretim Liderliği. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (3), 266-282.

Özkeçeci, İ. (2009). Eğitime Sanatın Katkıları ve Yansımaları, 1st International Symposium on Sustainable Development, (9-10 Haziran 2009), Saraybosna, Bosna Hersek.

Özsoy, V. (2003). Görsel Sanatlar Eğitimi Resim İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Özsoy, V. (2015). Görsel Sanatlar Eğitiminin Gerekliliği ve Tarihçesi. Sanat Dünyamız Sanat Eğitimi Yeniden (147), 44-53.

Özsoy, V., & Alakuş, A. O. (2017). Görsel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.

Özsoy, V., & Güneş, N. (2020). Resim-İş (Görsel Sanatlar) Öğretmeni Yetiştirmede Özgün Bir Model: Çapa Resim Seminerleri. Uluslararası Güzel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları Dergisi , 3 (2), 35-52.

Özsoy, V., & Şahan, M. (2009). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin İlköğretim 6. Sınıf Resim-İş Dersinde Öğrenci Tutumuna Etkisi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi , 7 (1), 205-227.

Özsoy, V., Mamur, N., Güntay, V., Saribaş, S., & Karagöz, İ. (2019). Görsel Kültür Kuramının İlk ve Ortaokul Görsel Sanatlar Derslerine Uygulanması Rehber Kitap. Ankara: Mim Reklam.

Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri, M. Bütün & S.B. Demir (Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.

Peşkersoy, E. (2004). İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin Resim- İş Dersi ve Öğretmenine Karşı Tutumlarına Yönelik Bir İnceleme. Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Sakaoğlu, N. (1991). Osmanlı Eğitim Tarihi. İstanbul: İletişim Yayınları.

Salı, J. B. (2018). Verilerin Toplanması. A. Şimşek (Ed.), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri içinde (s.134-161). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

San, İ. (1982). Sanat Eğitimi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi , 15 (1), 215-226.

San, İ. (2004). Sanat ve Eğitim Yaratıcılık Temel Sanat Kuramları Sanat Eleştirisi Yaklaşımları. Ankara: Ütopya Yayınları.

San, İ. (2001). Sanatlar Eğitimi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi , 34 (1), 23-34.

San, İ. (1979). Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Serin, M. K., & Buluç, B. (2012). İlköğretim Okul Müdürlerinin Öğretim Liderliği Davranışları ile Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi , 18 (3), 435-459.

Sert, H. B. (2019). Müzede Görsel Sanatlar Eğitimi. S. Buyurgan (Ed.), Müzede Eğitim Öğrenme Ortamı Olarak Müzeler içinde (s.157-174). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Subaşı, S.(2014). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin Çocuğun Resimsel Yaratıcılığına Katkıları. Yüksek lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Şahan, M. (2005). Müze ve Eğitim. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi , 3 (4), 487-501.

Şahin, D., & Yağçı, M. M. (2012). Bireyin Toplumsallaşma Sürecinde Sanat Eğitiminin Önemi. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi , 1 (1), 273-277.

Şişman, M. (2012). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Taymaz, H. (2007). İlköğretim ve Ortaöğretim Okul Müdürleri İçin Okul Yönetimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Tekindal, M. & Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomenolojik Yaklaşımın Kapsamı Ve Sürecine Yönelik Bir Derleme. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 20 (1), 153-182.

TDK. Şûra. 27.10.2022 tarihinde https://sozluk.gov.tr/ adresinden alındı.

Tuna, S. (2007). Estetik Algı ve Beğeni Gelişimi Açısından, İlköğretimde Sanat Eleştirisi Öğretimi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi , 40 (1), 121-133.

Turani, A. (2009). Çağdaş Sanat Felsefesi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Turani, A. (1979). Dünya Sanat Tarihi. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Türkcan, B. (2011). Okul Öncesinde Görsel Sanatlar Eğitiminin Kuramsal Temelleri. S. D. B. Erişti (Ed.), Görsel Sanatlar Eğitimi içinde (s.17-41). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Türnüklü, A. (2000). Eğitim Bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi , 24 (24), 543-559.

Uçar, A. (2014). Sanat eğitiminde müzelerin eğitimsel rolleri ve işlevleri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(1), 107-117.

Uysal, F. (2020). Veri Toplama Süreçleri ve Analiz Yöntemleri. N. Cemaloğlu (Ed.), Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Etik (s135-172). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Ünalan, S. A. (1999). İlköğretim Okullarında Resim-İş Dersi Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Problemler. Yüksek lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Ünver, E. (2011). Görsel Sanatlar ve Eğitimi Üzerine. Ankara : Detay Yayıncılık.

Yetkin, S. K. (1962). Sanat Meseleleri. İstanbul: De Yayınevi.

Yapar, T. (2005). Motivasyonun İş Verimliliği Üzerindeki Etkisi. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Yavuncu, D. (2017). Sanat Eğitimcilerine Göre Okul İdarecilerinin Sanat Eğitimi Derslerine Yönelik Tutumları. Yüksek lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

Yazar, T., Aslan, T., & Şener, S. (2014). Sanat Eğitimi Sorunu Olarak Ülkemizde İlk ve Ortaöğretim Kurumlarında Sanat Eğitimine Olan İlgisizlik Sebepleri. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 33 (2), 593-605.

Yeşilyurt, L. E. (2009). İlköğretim Okullarındaki İkinci Kademe Görsel Sanatlar Dersi Programının İşlenişinde Karşılaşılan Temel Sorunlar. Yüksek lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, M. G. (2009). Sanat Eğitiminde Tarihsel Süreç. A. O. Alakuş ve L. Mercin (Ed.), Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi içinde (s.19-34). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

9. EKLER

EK-1. ETİK KOMİSYONU ONAY BİLDİRİMİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 13/12/2021-192147

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-14679147-663.05-192147 13/12/2021
Konu : İnceleme (Projenin Değerlendirilmesi)

Sayın İBRAHİM TANRIVERDİ

"Ortaöğretim Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Derslerini Yürütürken Okul İdarelerinden Kaynaklı Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi" başlıklı çalışmanız Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Çalışma ve Yayın Etiği Yönergesi uyarınca Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı tarafından değerlendirilmiş olup söz konusu çalışmanın bilimsel etik açısından uygun olduğuna ilişkin Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı kararı Üniversitemiz Rektörlük Makamının 10.12.2021 tarih ve 190843 sayılı Olur'u ile uygun görülmüştür.

Bilgilerini rica ederim.

Av. Rengin AVCI
Hukuk Müşaviri V.

Ek: İlgili Belgeler(1 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu :BSNNYKPPU6 Pin Kodu :88792 Belge Takip Adresi : https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5539&eD=BSNNYKPPU6&eS=192147

Adres:Dicle Üniversitesi Rektörlüğü, 21280-Diyarbakır
Telefon:+90 412 241 10 00 Faks:+90 412 241 10 56
e-Posta:gensek@dicle.edu.tr Elektronik Ağ:http://www.dicle.edu.tr
Kep Adresi: dicleuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Erkan Seyrek
Unvanı: Büro Personeli
Tel No: 2237

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-2. MEB ARAŞTIRMA VE UYGULAMA İZNİ

T.C.
MARDİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-63050228-605.01-43160047 10.02.2022
Konu : Araştırma Uygulama İzni

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : a)Dicle ÜniversitesiRektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 14/01/2022 tarih ve 212977 sayılı yazısı.
b)Valilik Makamının 09/02/2022 tarih ve 43130012 sayılı Oluru.

İlgi (a) yazıya istinaden; Dicle Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığını'nın 14/01/2021 tarihli ve 212977 sayılı yazılarına istinaden; Dicle Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi İbrahim TANRIVERDİ, Dr.Öğretim Üyesi Nurhayat GÜNEŞ'in danışmanlığında tez çalışması ile ilgili ***"Ortaöğretim Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Derslerini Yürütürken Okul İdarelerinden Kaynaklı Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi"*** başlıklı çalışmasına esaz teşkil eden veri toplama aracı (anketi) 01/02/2022–15/05/2022 tarihleri arasında; İlimize bağlı Artuklu, Midyat, Nusaybin, Dargeçit İlçelerinde yer alan liselerdearaştırma uygulama yapması ile ilgili talebi incelenmiş olup;

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa, yürürlükteki diğer tüm düzenlemelerde belirtilen hüküm, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgiliilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul / kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve ilgili ölçeği mühürlü örneklerle yapması ilgi (b) olurda uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereği arz/rica ederim.

Murat DEMİR
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek: Onay ve Ekleri

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için:Muazzez SALĞİT
Unvan : Memur

Adres : Yenişehir Mahallesi 34.Sokak No:9 Artuklu/MARDİN
Telefon No : 0 (482) 212 12 58
E-Posta: stratejigelistirme47@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
İnternet Adresi: www.mardin.meb.gov.trFaks:4822121236

EK-3. GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (EK 2)

Bu çalışma, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Programı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi İbrahim TANRIVERDİ tarafından Dr. Öğr. Üyesi Nurhayat GÜNEŞ danışmanlığında yürütülmektedir. Çalışmanın amacı ortaöğretim görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunların belirlenmesidir. Bu çalışmaya katılımınız 1 saat kadar zamanınızı alacak ve sizden görüşme formunda yer alan sorulara cevap vermeniz istenecektir. Katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır ve sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi talep edilmeyecektir. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Elde edilen bilgiler bilimsel yayınlarda kullanılacaktır.

Çalışma, kişisel rahatsızlık verecek unsurlar içermemekle beraber, sorulardan ya da herhangi bir nedenden dolayı hoşnutsuzluk hissetmeniz durumunda, uygulamadan ayrılabilirsiniz. Çalışma bitiminde, konuyla bağlantılı daha fazla bilgi almak ve sorularınız için İbrahim TANRIVERDİ, "..." adresi, "..." e posta adresi ve "..." numaralı telefon numarasından iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

SORUMLU ARAŞTIRMACI

Adı Soyadı	Tarih	İmza
İbrahim TANRIVERDİ		

Bu çalışmaya özgür irademle gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman ayrılacağımı bilerek, şahsımdan sağlanan bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

GÖNÜLLÜ KATILIMCI

Adı Soyadı	Tarih	İmza

HKM-FRM-497/01

EK-4. GÖRÜŞME FORMU

GÖRÜŞME FORMU

Merhaba ben İbrahim TANRIVERDİ,

Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Programında yüksek lisans yapmaktayım. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Görsel Sanatlar Öğretmeni olarak çalışmaktayım.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin derslerini yürütürken okul idarelerinden kaynaklı yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla bir araştırma yapmaktayım. Bu araştırma için Görsel Sanatlar öğretmenleriyle görüşmeler yapıp veriler topluyorum. Vereceğiniz bilgiler sadece bilimsel araştırmalar için kullanılacak olup, kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Hem zamandan tasarruf etmek hem de vereceğiniz bilgileri eksiksiz not edebilmek adına müsaade ederseniz görüşmenin ses kaydını almak istiyorum.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederim.

ÖĞRETMENE DAİR BİLGİLER

Bulunduğunuz il- İlçe	
Cinsiyet	( ) Erkek ( ) Kadın
Yaşınız	
Ders Verdiğiniz Sınıflar	( ) 9 ( )10 ( )11 ( )12
Görevindeki Kıdeminiz	( )1-5 ( )6-10 ( )11-15 ( )16-20 ( )21 ve üstü
Bu Okuldaki Görev Süreniz	

1. Okul idarenizin görsel sanatlar dersinin amaçları ve kapsamı hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyor musunuz? Neden? Bu konudaki eksiklikler sizce nasıl giderilebilir?

2. Değer, saygı ve gereklilik açılarından bakıldığında okul idarenizin görsel sanatlar dersine bakışını nasıl buluyorsunuz? Bu konuda idarelerin olumsuz bakış açıları sizce nasıl düzeltilebilir?

3. Okul idaresinden görsel sanatlar dersinin işlenmesi yerine öğrencilerin başka bir dersi çalışması gibi bir istekle karşılaştınız mı? Karşılaştıysanız gerekçeleri nelerdir? Sizce böyle durumlarla karşılaşılmaması için neler yapılabilir?

4.Okul idaresi ile iletişiminiz ve işbirliğiniz nasıl? Varsa yaşadığınız sorunlar nelerdir? Sizce okul idaresiyle sağlıklı iletişim ve işbirliği nasıl kurulabilir?

5. Okulunuzda görsel sanatlar dersi için kullandığınız bir atölye var mı?

Varsa - Okul idaresi atölye ihtiyaçlarını (bilgisayar, projeksiyon, resim malzemesi vb.) gidermekle ne kadar ilgilidir?

Yoksa - Okul idaresi atölye açılması fikrine nasıl bakıyor? Sizce okullarda atölyelerin açılması veya mevcut atölyelerin iyileştirilmesi konularında okul idareleri nasıl harekete geçirilebilir?

6. Sınıflarda/atölyede uygulama çalışmalarını yürütürken okul idaresi ile sorunlar yaşadınız mı? Yaşadıysanız bunlar nelerdir? Sizce belirtilen konuda sorunlar yaşanmaması için neler yapılabilir**?**

7. Okul idaresi tarafından yürütülen bazı iş ve işlemler nedeniyle (deneme sınavı, konferans, toplantı, evrak işlemleri gibi) dersinizi işleyemediğiniz oldu mu? Olduysa bunların ders saatinize denk gelmesi konusunda ne düşünüyorsunuz? Sizce idari işlemlerden ötürü derslerin aksamaması için neler yapılabilir?

8. Okul ders programları düzenlenirken okul idaresi ile sorunlar yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bunlar nelerdir? Sizce bu konuda sorun yaşanmaması nasıl sağlanabilir?

9. Okul idaresi, yerel ve ulusal çapta düzenlenen resim, afiş, karikatür gibi yarışmalara öğrencilerin katılımının sağlanması konusunda sizi teşvik ediyor mu? Nasıl? Sizce bu yarışmalara okul idarelerinin ilgisi nasıl çekilebilir?

10. Okulda hangi sanatsal etkinlikleri yürütüyorsunuz? Okul idaresinin bu etkinliklere ilgisi nasıl? Sizce sanatsal etkinliklere okul idarelerinin ilgisi nasıl çekilebilir?

11. Görsel Sanatlar dersi kapsamında müze, galeri, ören yeri, tarihi mekân gibi yerlere düzenlenen gezilere okul idaresinin ilgisi ve yardımı nasıl? Sizce belirtilen bu gezilere okul idarelerinin ilgisi nasıl çekilebilir?

12. Okul idaresinin sanat alanında yetenekli öğrenciler için teşvik edici girişimleri oluyor mu? Oluyorsa bunlar nelerdir? Sizce bu konuya ilgisiz olan okul idarelerinin harekete geçmesi için neler yapılabilir?

13. Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?